

Täysistunto

Torstai 26.1.2023 klo 15.59—18.50

Täysistunto alkoi klo 15.59. Täysistunto päättyi klo 18.50.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (15.59—18.00) ja puhemies Matti Vanhanen (18.00—18.50).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Sanna Marin
valtiovarainministeri Annika Saarikko
ulkoministeri Pekka Haavisto
työministeri Tuula Haatainen
perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru
elinkeinoministeri Mika Lintilä
kuntaministeri Sirpa Paatero
eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen
kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari
liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka
opetusministeri Li Andersson
ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo
maa- ja metsätalousministeri Antti Kurvinen
sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen
tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen
puolustusministeri Mikko Savola

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Jotta kyselytuntiin saadaan sisällytettyä mahdollisimman monta kysyjää, on toivottavaa, että kysymys kattaa kerrallaan vain yhden kysymyksen, joka kohdistuu vain yhdelle ministerille. Välihuutoja ajatellen pyydän huomioimaan, etteivät ne häiritse varsinaista keskustelua.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys translaista (Leena Meri ps)

Suullinen kysymys SKT 232/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Aloitetaan, edustaja Meri.

Keskustelu

16.01 **Leena Meri ps:** Kiitän, arvoisa puhemies! Vihervasemmistolaisen hallituksen puoleet kokoomuksen tuella katsovat, että kenen tahansa, ei vain transihmisten, pitää voida vaihtaa sukupuolta omalla ilmoituksella kerran vuodessa ilman mitään lääketieteellistä selvitystä. Kuulitte oikein: kun itsestä tuntuu, niin vaihtamisilmoitus vain sisään, kunhan sen tekee vain kerran vuodessa.

Sukupuolten lisäksi sotkette isä- ja äiti-käsitteet. Isä voi vaihtua ilmoituksella äidiksi ja äiti isäksi, jos henkilö vaihtaa sukupuoltaan. Toisaalta äiti voi olla myös mies ja mies voi synnyttää. Kaikki tämä aiheuttaa hämmennystä lapsissa ja monissa ihmisissä. Ihmiset kokevat tämän biologian vastaisuutena.

Arvoisa opetusministeri, pitääkö teidän mielestänne jatkossa opettaa koulujen biologian tunneilla, että sukupuoli on asia, joka on jokaisen ihmisen itsensä määriteltävissä ja päätettävissä biologisesta totuudesta välittämättä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Andersson.

16.02 **Opetusministeri Li Andersson** (vastauspuheenvuoro): Niin, arvoisa puhemies, Suomi on maa, jossa itse asiassa poliittiset päättäjät ja ministerit eivät päättä siitä, mitä meidän oppikirjoissa lukee tai mitä opettajien tasan tarkkaan pitää oppitunneilla opettaa. Meillä Suomessa on valtakunnallinen opetussuunnitelma, opetussuunnitelman perusteet, jossa on kyllä linjauksia esimerkiksi sukupuolen moninaisuuden tunnustamisesta ja yhteiskunnan moninaisuudesta ylipäätensä, sen ymmärtämisestä. Sen pohjalta paikalliset koulutuksenjärjestäjät tekevät paikalliset opetussuunnitelmat, ja meidän yliopistokoulutetuilla opettajilla on paljon toimivaltaa siinä, mitä opetusmenetelmiä he sitten haluavat käyttää, ja he osaavat kyllä työnsä hyvin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt pyydän niitä edustajia, jotka tästä aihealueesta haluavat esittää lisäkysymyksiä, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta. — Ja edustaja Meri jatkaa.

16.03 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! No, ei sieltä vastausta tullut. Kyllä opetusministeri tähän olisi voinut vastata.

Mikään ihmisoikeussopimus ei vaadi Suomea toteuttamaan tällaista hallituksen esitystä sukupuolen itsemäärityksestä, vaan se on teidän arvovalintanne.

Tämä aiheuttaa ahdistavia tilanteita myös tytöille ja naisille. Jatkossa sukupuolensa naiseksi ilmoittanut henkilö on lähtökohtaisesti päästettävä naisten vessoihin, pukuhuoneisiin

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

ja pesutiloihin, vaikka hän ulkoiselta olemukseltaan olisi mies. Vankilassa hänet on sijoitettava naisten osastolle. Tilanne on hyvin traumatisoiva esimerkiksi seksuaaliväkivaltaa kokeneille tytöille ja naisille. Ulkomailla vastaava laki onkin jo johtanut häiriö- ja uhkantilanteisiin, kun biologinen mies on ollut naisten tiloissa. Hyvä hallitus, ymmärrätkö, mihin ongelmiin tämä laki tulee johtamaan, ja mihin pikaisiin toimiin olette ryhtymässä tämän korjaamiseksi?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Kiuru.

16.04 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän huolen siitä, miten me reagoimme, kun maailma vaan muuttuu. Maailma muuttuu monella tapaa, mutta yksi haastava asia on se, että jokainen ihminen omassa kehossaan kokee tunnetta, että joko tuntuu mukavalta tai ei tunnu, ja kyllä me joudumme tunnustamaan yhteiskunnassa, että kaikille tämä tunne ei ole niin automaattisesti yhteiskunnan puolelta määritellyllä tavalla maistuva. Sen takia on todettava, että kyllä myös nämä translakiin liittyvät asiat on Suomessa laitettava kuntoon, ja olen tyytyväinen siitä, että eduskuntakäsittelyssä myös valiokunta on hyvin tarkkaan tutkinut tätä lainsäädäntöä ja todennut, että tällä tullaan sitten tähän suureen saliin.

2.2. Suullinen kysymys translaista (Päivi Räsänen kd)

Suullinen kysymys SKT 233/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Myös kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä oli ilmoittanut tämän aiheen kysymyksekseen. — Edustaja Räsänen.

Keskustelu

16.05 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Hallituksen ideologisten, arkijärjen vastaisen lakihankkeiden hämmentämänä yhä useampi nuori nyt kyselee, onko kenties syntynyt väärään sukupuoleen. Vanhemmuuslaissa häivytettiin äitiyden ja isyyden käsitteet, ja nyt sukupuoli aiotaan korvata kokemuksella sukupuolesta.

Vanhemmilta tulee yhä enemmän yhteydenottoja ja huolia siitä, että kouluissa järjestetään muun muassa Setan ja vastaavien toimesta perheen vakaumuksen ja arvojen vastaista ideologista sisältöä, ja joissakin näitä niin sanottuja sateenkaaripajoja on esitetty jopa pakollisina, vaikka opetussuunnitelma ei sitä edellytä. Kysynkin opetusministeriltä: millä tavoin hallitus aikoo turvata sen, että perusopetus on edelleen, siis valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti, katsomuksellisesti sitouttamaton, niin että oppilaalla on oikeus näistä pajoista kieltäytyä ja saada vakaumuksensa mukaista opetusta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja opetusministeri Andersson.

16.06 Opetusministeri Li Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa tehtyjen tutkimusten perusteella tiedetään, että vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret kohtaavat muita lapsia ja nuoria enemmän kiusaamista ja väkivaltaa kouluissa ja op-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

pilaitoksissa. Näihin vähemmistöihin kuuluvat myöskin sateenkaarinuoret. Tästä meillä on tutkittua tietoa Suomesta. Tiedetään, että väkivallan, häirinnän, syrjinnän ja kiusaamisen kohteeksi joutuminen totta kai vaikuttaa myöskin näiden nuorten mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin, joten itse pidän varsin hyvänä, että kouluissa pohditaan sukupuolen moninaisuutta, seksuaalisen suuntautumisen moninaisuutta. Ja Suomessa, jossa kouluilla on vahva päätäntävalta siitä, miten he opetusta järjestävät myöskin paikallisten opetussuunnitelmien mukaisesti, heillä on myöskin täysi oikeus ja mahdollisuus tähän käyttää kansalaisjärjestöjä tai muita toimijoita, jos he haluavat niiden tietoja tai oppimateriaaleja tai vastaavaa opetuksessa hyödyntää. [Puhemies koputtaa] Minä en aio opetusministerinä siihen puuttua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Juvonen.

16.07 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me perussuomalaiset esitämme, että tämä translakiesitys hylätään. Meidän mielestämme sukupuoli ei ole ilmoitusasia. Myös kansalaiset ovat ihmetelleet sitä, miten voi olla mahdollista, että pelkällä omalla ilmoituksella sinä voit ilmoittaa, mitä sukupuolta olet. Tämä kävi muun muassa ilmi vuonna 2020. Taloustutkimus selvitti suomalaisten kantoja translakiin. Tutkimuksessa kaksi kolmasosaa vastaajista ei halunnut muuttaa nykyistä translakia. Nyt te teette tämän.

Arvoisa puhemies! Edustaja Meri nosti jo hyvin esille niitä epäkohtia, mitä laki tuo tullessaan. Fyysisesti mies, joka ilmoittaa itsensä naiseksi, voi mennä naisten pukukoppeihin, vessoihin. Fyysisesti mies, joka ilmoittaa itsensä naiseksi, voi päätyä naisten vankilaan. Mitä teette näille epäkohdille? Ja mitä kiusaamiseen ja häirintään tulee, niin totta kai on ehdoton kanta siihen: ketään ei saa kiusata tässä yhteiskunnassa. Tehkää toimia sen eteen. [Välihuutoja]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Kiuru.

16.08 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varoisin hieman tällaista ideologishenkistä keskustelua. [Välihuutoja perussuomalaisen ryhmästä] Fakta nyt vain on se, että on ihmisiä, jotka eivät koe, että he ovat omassa kehossaan sinuja itsensä kanssa. Näin se vain on. Näin se on ollut kautta maailman sivun, ja vaikka me tätä tosiasiaa kuinka tässä vähättelisimme, niin yhteiskunta ei valitse ihmiselle sitä sukupuolista identiteettiä, sen valitsee jokainen itse. Ja tietenkin toivon, että jokainen ihminen voisi kokea, että hän on itsensä kanssa sinut. Ei ole helppoa elää sellaisen paineen alla, ja se, miten me yhteiskunnassa tunnustamme ja tunnistamme näiden ihmisten ongelmia, kertoo myös siitä, miten sivistyneessä yhteiskunnassa toimitaan.

Omalta osaltani olen antanut valiokunnalle mahdollisuuden toimia valiokunnassa täysin niin kuin valiokunnan asiantuntija-arviot antavat myöden, ja korjaus myös tässäkin suhteessa on varmasti tehty juuri siltä pohjalta, että tätä vapaa käsi -mahdollisuutta on ollut. Tämä tulee eduskunnan päätettäväksi, [Puhemies koputtaa] ja sitten nähdään, mitä mieltä sivistysvaltiossa ollaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Tavio.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.09 **Ville Tavio ps** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perussuomalaiset eivät kiistä sitä, ministeri Kiuru, etteikö ihmisillä olisi ollut aina näitä kokemuksia ja sukupuoliristiriitoja. Se on vain toinen kysymys, ollaanko eduskunnassa lainsäätäjänä todella laatimassa lakeja tällaisten vähemmistökokemusten ja -tuntemusten pohjalta, joita sitten on tai ei ole, vai pitäisikö kuitenkin lain ja järjestyksen vallita Suomessa. Kai biologisilla faktoilla on merkitystä. Nyt on nähty, että laki on täynnä porsaanreikiä, ja tämä ei ole ollut normaalia lainkäsittelyä, kun näihin porsaanreikiin ei ole puututtu, vaan tämä on ollut enemmän vihervasemmistolaista arvojulistamista. Halutaan typistää sukupuolet ilmoitusasiaksi, joka ei ole biologinen fakta, ja sen takia perussuomalaiset ihan oikeutetusti ovat kysyneet, mitä mieltä hallitus on siitä, että biologian tunneilla lapsille jouduttaisiin jatkossa opettamaan, että sukupuoli onkin henkilön omasta tahdosta riippuva ilmoitusasia, eli opetettaisiin tällä tavoin ihan biologista luonnontiedettä kohtaan jonkinlaista ideologiaa. Onko tämä se, mitä hallitus todella haluaa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Andersson.

16.11 **Opetusministeri Li Andersson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Noin yleisesti ottaen pidän tärkeänä, että meidän koulutusjärjestelmä valmistaa, opettaa, kasvat-
taa ihmisiä toimimaan siinä yhteiskunnassa, missä me elämme. Sukupuolen moninaisuus, sen käsitteleminen, sen pohtiminen, sen toteaminen ääneen, että seksuaalisia suuntautumisia on useita — en minä pidä ongelmana sitä, että meidän koulutusjärjestelmässä ja meidän oppitunneilla käydään tällaista läpi.

Ja kuten totesin aikaisemmin, Suomessa poliittiset päättäjät eivät päätä siitä, mitä koulujen oppikirjoissa lukee. [Eduskunnasta: Onneksi!] Meillä on maailman koulutetuimpia, osaavimpia opettajia, joiden ammattitaitoon kuuluu tällaisten asioiden käsittely yhdessä lasten kanssa ja joiden ammattitaitoon ja vastuuseen kuuluu myöskin esimerkiksi opetusmenetelmien valinta.

Noin yleisesti haluan todeta sen, että totta kai yhteiskunnalliset asenteet ja yhteiskunnan ilmapiiri vaikuttavat myöskin koulujen sisällä, ja se, [Puhemies koputtaa] miten tässä salissa käsitellään näitä asioita, [Puhemies: Ja nyt on aika täyttynyt!] vaikuttaa myöskin näiden vähemmistöihin kuuluvien nuorten kokemukseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Elomaa.

16.12 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tapasin viime maanantaina transihmisen ruokakaupassa. Hänen viestinsä oli, että hän ei pidä ollenkaan tästä lakiuudistuksesta. Samaa viestiä on tullut monilta transihmisiltä, ja ongelmat ovat juuri niitä, mitä edustaja Meri tuossa ensimmäisessä puheenvuorossaan esitti.

Varsinainen kysymykseni kuuluu ja tulee teille, hallitus, kilpaurheilusta naisten ja tyttöjen kohdalla. Miesurheilija voi tulla, vaihtaa sukupuolta ja osallistua samoihin kisoihin — se on valtava ongelma. Ja havainnollistan sitä: aikoinani Ms. Olympia -kilpailussa, jos vastakkain tulisi tullut Arnold Schwarzenegger, en olisi pärjännyt. [Jukka Gustafsson: Jaha, tämä on humanistinen ihmiskäsitys!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Honkonen.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.13 Tiede- ja kulttuuriministeri Petri Honkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Todellakin, mitä tulee tähän translakiin ja sen uudistukseen, siinä on näitä useita kulmia, joita joudutaan tarkastelemaan, ja tietenkin tämä kilpaurheilu ja urheiluun osallistuminen on yksi niistä. On hyvä tietenkin huomata myös se, että samalla tavalla, kuten tässä kollega totesi, poliitikot eivät Suomessa päästä siitä, mitä oppikirjoihin kirjoitetaan, ja myöskään poliitikot eivät päästä siitä, miten urheilukisoihin osallistutaan, vaan viime kädessä se on kisojen järjestäjän päätäntävällässä. Näin ollen urheilun eri lajiliitot ovat ne, [Perussuomalaisten ryhmästä: Kiertelyä!] jotka tästä viime kädessä linjauksen tekevät.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Reijonen.

16.13 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun lakeja päätämme eduskunnassa, niitä pitää tarkoin harkita ja punnita, mitä päätetään ja minkälaisia lakeja tehdään. Nyt tämä laki tuodaan aika kiireellä. Täällä ovat riskit huomioimatta, ja myöskään vaikutusarvioita ei ole oikein kunnolla tehty.

Siellä on muun muassa semmoinen riski, että koska kuka tahansa voi vaihtaa sukupuolta 365 päivän välein, on riski, että henkilö vaihtaa sukupuolta vuoden välein ja hän saa aina silloin uuden Kela-tunnuksen ja Kela-kortin. No, vuoden päästä tämä on mahdollista tehdä uudelleen, ja henkilölle tulee taas uusi Kela-tunnus ja Kela-kortti. Jos hän palaa taas toiseen sukupuoleen vuoden päästä, niin taas tulee uusi Kela-tunnus ja Kela-kortti. Elikkä sitä entistä ei oteta käyttöön edes siinä tapauksessa, että hän palaa siihen sukupuoleen, mistä on lähtenyt, ja tässähän tulee melkoinen riski: voi häivyttää historiansa, voi häivyttää, jos siellä on rikollista taustaa. Oletteko, oikeusministeri, miettinyt, miten tällaisissa tapauksissa, koska kaikki on mahdollista, kun tehdään uusi laki? Vastaisitteko, kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ei ole oikeusministeriä. — No, ministeri Kiurula on käsi pystyssä.

16.15 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voi edustaa oikeusministeriä, koska en ole oikeusministeri, mutta sen haluaisin nyt sanoa, että kun tässä keskustellaan translainsäädännöstä, niin tässä todella, niin kuin on käynyt ilmi, henkilö voisi vahvistaa kuuluvansa toiseen sukupuoleen kuin siihen, mihin hänet on käytännössä väestötietojärjestelmään merkitty, silloin, jos hän itse esittää selvityksen siitä, että hän pysyvästi kokee olevansa ja ajattelee olevansa toista sukupuolta. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä — Puhemies koputtaa]

No, nyt nykyinen järjestelmä on vaatinut aika ison lääkärijohtoisen prosessin, jossa tätä vahvistamista on tehty. Jos ihminen kokee kuuluvansa toiseen sukupuoleen, ei se, kuulkaa, siitä parane, vaikka me muut oltaisiin aivan eri mieltä. Minusta on järkevää tässä ajassa katsoa, miten me käytämme meidän vähenevät sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit. Itse en ole kovin huolissani siitä, haluaako ihminen vaihtaa tässä kertakäyttöyhteiskunnassa sukupuoltaan tuosta vaan. Ajattelen kyllä, että se on sen verran monimutkainen prosessi, sisältää valtavasti stigmaa, ja kuulkaa, se lääketieteellinen operaatio, joka siitä seuraa, ei ole ihan helppo roller coaster. [Puhemies koputtaa] Ajattelen, että ehkä he tietävät, että he tähän prosessiin lähtevät.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja seuraavaksi edustaja Lindén.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.16 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta me puhumme nyt erittäin vakavasta asiasta, joka koskee aika pientä ryhmää tässä yhteiskunnassa, mutta he ovat ryhmä, joka on joutunut kärsimään aika paljon menneinä vuosikymmeninä. Olen sairaaloissa nähnyt, mihin on johtanut se, että tehdään sukupuolenvaihto-operaatioita sen takia, kun psyykkinen sukupuolikokemus on ollut eri kuin mitä henkilöillä alun perin nämä biologiset ominaisuudet ovat olleet. On suuri helpotus, että me voimme nyt määritellä juridisen sukupuolen erikseen. Lääketieteen asiantuntijoista valtaenemmistö tuki tätä meidän esitystämme, kun me kuulumme heitä asiantuntijoina. Itse olen tainnut olla ministerinä esittelemässä tämän lain, ja olen lääkäri, ja jokainen lääkäri on nähnyt tämän moninaisuuden, mitä meillä on.

Minusta ei ole sopivaa demonisoida pientä sorrettua ryhmää tällä tavalla ja sitten ratsastaa niillä ennakkoluuloilla ja yrittää saada siitä poliittisia pisteitä. [Puhemies: Ja kysymys!] Kysymys vaikkapa pääministerille: tuntuuko teistä siltä, että tässä demonisoidaan tällä kysymyksellä? [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: No niin. — Pääministeri.

16.17 **Pääministeri Sanna Marin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Epäilen kyllä, että ne transhenkilöt, jotka tätä keskustelua kuuntelevat, sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset, kuuntelevat tätä keskustelua surullisina ja järkyttyneinä, ja haluan hallituksen puolesta pyytää anteeksi näiltä ihmisiltä, että he joutuvat jälleen kerran näkemään ja kuulemaan tämänkaltaisia keskusteluja. [Ville Tavio: Mistä te sen tiedätte?]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen.

16.18 **Mari Rantanen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä suorastaan hämmentävää kuunnella näitä väitteitä, että me demonisoimme tai vähättelemme. Ei, siitä ei ole kysymys, vaan jos hallitus halusi auttaa tässä transihmisiä, niin minkä takia te teette translain, joka ei enää kosketa transihmisiä vaan kaikkia ihmisiä? Ja kun täällä eduskunnassa kuulemisissa on tullut esiin nämä ongelmat urheilun osalta, pukutilojen osalta, vankiloiden osalta, vanhemmuusnimikkeiden osalta, niin minkä vuoksi te ette ole korjanneet näitä lain porsaanreikiä, mikä olisi täällä ollut mahdollista kuulemisten ja asiantuntijoiden näkemysten perusteella tehdä? Miksi te ajatte härkämäisesti translaista aivan överiksi toiseen laitaan? Tämä on se kysymys, jonka transihmiset itsekin esittävät. Joten saako nyt vastauksen: miksi lain porsaanreikiä ei ole korjattu eduskunnassa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Kiuru.

16.19 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En osaa vastata siihen, miksi eduskunnassa on valittu sellaiset linjat kuin eduskunnassa on valittu, koska se on valiokunnan tiedotettavissa oleva asia. [Välihuutoja perussuomalaisen ryhmästä] Käsittääkseni myös perussuomalaiset ovat olleet siellä paikalla, joten teillä saattaa olla sisäpiiritietoa.

Itse ajattelen niin, että henkilö, joka kokee kuuluvansa muuhun sukupuoleen, on varmasti tämän valintansa kanssa joutunut olemaan seinän ja tiilikiven välissä. Mutta nyt sellaiset ihmiset, jotka kokevat, että he haluavat kuulua toiseen sukupuoleen, eivät enää jat-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

kossa joudu siihen, että ensin aloitetaan lääketieteelliset operaatiot — aika koviakin operaatioita — ja sen jälkeen voi olla sitä, mitä sydämeltään kokee olevansa. Jotenkin ajattelen, että me emme voi ulkoisesti tässä yhteiskunnassa päättää, minkänäköisiä, minkäolaisia ihmiset ovat. Kyllä jokainen joutuu sen itse päättämään, miten oman tuntemuksensa asettaa myös siitä, kuuluuko mihin sukupuoleen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Sirén.

16.20 **Saara-Sofia Sirén kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä lainsäädäntö, joka on vanhentunut eikä vastaa enää tätä päivää. Kysymys on ihmisoikeuksista, jotka eivät näiden nykylainsäädännön epäkohtien osalta ole mielipidekysymyksiä, vaan niihin ovat kiinnittäneet huomiota muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja useat kansainväliset ihmisoikeustoimijat. Sikäli siis lain päivitykselle on perusteet, ja lakia on odotettu pitkään.

Tietenkin eduskunnassa halutaan tehdä mahdollisimman hyvää lainsäädäntöä ja käydä läpi erilaisia näkökulmia. Kysyisinkin hallitukselta, miten lainvalmistelussa on huomioitu kansainväliset kokemukset. Minkälaisia kansainvälisiä esimerkkejä on, ja onko kansainvälisiä esimerkkejä mahdollisista väärinkäytöksistä vastaavan lainsäädännön osalta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Kiuru.

16.21 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä näissä lain perusteluissa on myös tehty huolellista työtä. Työtä on tehty tämä hallituskausi, joten en voi sanoa, että kovin kiireellä tämä on tänne tuotu, vaikka sel-laistakin viitettä äskettäisissä puheenvuoroissa oli. Hyvin huolellisesti tämä työ on tehty myös asiantuntijaryhmässä, ja nyt on haluttu katsoa myöskin sitä, minkälaisia tilanteita muissa maissa on ollut.

Itse ajattelen niin, että meidän on syytä oppia Suomessa paljon myös siitä, miten me toisiamme kohtelemme, ja vaikka tämä on hyvin pieni porukka, josta me tänään tässä puhutaan, niin meillä täytyy myöskin olla ymmärrystä siitä, että tällaiset pitkään jatkuneet ongelmat on saatava sosiaali- ja terveydenhuollossa kuntoon, ja olen nyt tyytyväinen, että näin sitten on eduskunta tekemässä, kun tämä saliin tulee päätettäväksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Pelkonen.

16.22 **Jaana Pelkonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tätä trans-lain uudistusta on odotettu pitkään ja hartaasti — kohtuuttoman kauan, aivan kohtuuttoman pitkään. Uudistus on erittäin tärkeä ja tarpeellinen: se korjaa Suomen lainsäädännön räikeitä ihmisoikeusepäkohtia. Ja toivoisin todella, että täällä salissa mietitään hyvin tarkkaan, miten puhumme toisista ihmisistä ja heidän elämästään. Tärkeää on myös muistaa se, että tämä uudistus ei todellakaan ole keneltäkään pois, kyse on jakamattomista ihmisoikeuksista. [Vasemmalta: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja siinä ei tainnut olla kysymystä, en itse huomannut. — Mutta ministeri Kiuru haluaa kuitenkin vastata, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.23 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (vastauspuheenvuoro): Minä, arvoisa puhemies, olin kuulevinani, että siinä oli tällainen retorinen kysymys, että onko näin ja onhan näin, niinhän minä olin kuulevinani. Itsekin ajattelen, että jokaisella ihmisellä on jakamaton ihmisarvo, ja se ihmisarvo ei ole mitattavissa sillä, että joku muu tulkitsee, miten sinuiksi me omassa kehossamme itsemme tunnemme. Ja tästä tulee se haastava tilanne tässä nykyajan maailmassa, että kaikki ei ole vain sitä, miltä itse haluaisi maailman näyttävän. Kyllä täällä on, kuulkaa, monenlaisia mustan ja valkoisen sävyjä, ja sen takia meidän täytyy nykymaailmassa katsoa tätä tilannetta myös siitä näkökulmasta, mitä ihmisoi-keudet tässä maailmassa tarkoittavat. Haluan muistuttaa teitä myös siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollossa on jatkuvasti pohdittava myös resursseja. Jos ihminen kokee olevansa toista sukupuolta, niin lähtökohta on se, että ensin viedään koko hela hoitotiimi läpi ja sen jälkeen arvioidaan sitä, onko mahdollisuutta muuttaa sukupuolta myös juridisesti. Nyt tämä kelkka on käännetty toiseen suuntaan, ja ajattelen, että ehkä se monelle [Puhemies koputtaa] voi jopa riittää.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kyllönen.

16.24 **Merja Kyllönen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen tässä salissa huomannut, että osaa joukkoa oma sukupuoli ahdistaa erityisen paljon. On pakko sanoa, että tämän translain elintärkeän päivityksen jälkeen yhdenkään perussuomalaisen tai kristillisdemokraatin ei tarvitse määrittää sukupuoltaan uusiksi. Tämä laki ei tule sitä edellyttämään. [Oikealta: Ohhoh!]

Mutta sen sijaan on hyvin, hyvin häpeällistä, että tässä salissa yksi toisensa jälkeen antaa ymmärtää, että transihmiset olisivat jollain tavalla potentiaalisia rikollisia [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] tai meidän lainsäädännön väärinkäyttäjiä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Törkeä väite!] Tässä salissa ja tässä talossa nousi esiin se keskustelu siitä, että tarvitaan vuoden määräaika. Ei se ole tullut transihmisiltä, se on tullut tästä talosta. Ei ole olemassa mitään mallia, missä ihmiset olisivat vaihtamassa sukupuoltaan vuoden välein. Se on tässä talossa synnytetty ajatusmalli.

Kysyn, arvoisa puhemies: olisiko niin, että tässä maassa pitäisi [Puhemies koputtaa] meidän nuorille ja lapsille opettaa lähimmäisenrakkautta [Puhemies: Nyt on aika!] ja kykyä hyväksyä ihmiset sellaisina [Puhemies: Aika täyttynyt!] kuin he ovat?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt meni taas omalle ministerille. — Mutta ministeri Andersson, olkaa hyvä.

16.25 **Opetusministeri Li Andersson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin itse asiassa tänään puhumassa tilaisuudessa, jossa julkaistiin Opetushallituksen uusi sivusto, joka sisältää materiaalia kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi. Siinä nimenomaan alleviivattiin ja painotettiin, kuinka tärkeää on se, että meidän koko kasvatusjärjestelmäsämme aina sieltä varhaiskasvatuksesta lähtien opetetaan ja kasvatetaan meidän lapsia ja nuoria empatiaan, toisten ihmisten hyväksymiseen, huomioimiseen, ymmärtämiseen, vuorovaikutustaitojen merkitystä. Ja jos katsoo nykyistä perusopetuksen opetussuunnitelmaa, niin sielläkin on linjauksia esimerkiksi sukupuolten tasa-arvosta ja siitä, kuinka tärkeää on se, että koulut voivat tukea lapsia ja nuoria heidän oman identiteettinsä rakentumisessa ja kehittämisessä, mikä on kenelle tahansa aika vaikea vaihe yleensä elämässä saatikka sit-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

ten, jos jo lapsena tai nuorena joutuu kokemaan olevansa jollain tavalla vankina omassa kehossaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah.

16.26 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edustaja Kyllönen ja hyvä hallitus, teille ei nyt tunnu oikein aukeavan se, että tämä translain uudistus muuttaa lakia sillä tavalla, että se ei ole enää laki niille, jotka kokevat sukupuoliristiriitaa, vaan tämä laki avaa juridisen sukupuolen vahvistamisen kaikille. En usko, edustaja Kyllönen, että transihmisissä on yhtään sen enempää rikollisia ihmisiä kuin missään muusakaan ryhmässä, mutta tämä laki nimenomaan avaa tämän lain nyt sillä tavoin, että kuka tahansa meistä voi mennä vahvistamaan juridisen sukupuolen ja sitä kautta käyttää tätä erilaisiin vilpillisiin ja rikollisiin tarkoituksiin. [Satu Hassi: Miksi kukaan tekisi niin?]

Niissä maissa, joissa lakia on avattu tällä samalla tavalla, myöskin ahdistelu, häirintä ja seksuaalirikokset tätä kautta ovat lisääntyneet. [Välihuutoja vasemmalta] Siinä mielessä ihmettelen sitä, miksi hallitus on antanut tällaisen esityksen, jossa ei ole huomioitu näitä erilaisia väärinkäytöksen mahdollisuuksia. On aivan selvää, että tämä voimassa oleva translaki on hyvä laki, [Puhemies koputtaa] joka on auttanut niitä ihmisiä, joilla on sukupuoliristiriitaa, [Puhemies: Ja nyt aika on täyttynyt!] mutta tämä lainuudistus — minkä takia hallitus ei lähtenyt tätä lakia korjaamaan näiltä osin, kun se avaa väärinkäytöksen mahdollisuudet?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah, aika on päättynyt. — Ja ministeri Kiuru.

16.28 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin, maailmaa voi katsoa niin monesta perspektiivistä. [Välihuutoja] Itse katson sitä siitä perspektiivistä, että sote-palveluissa on jo juridinen velvollisuus tänä päivänä kohdella kaikkia sukupuolineutraalisti. Me emme ota siis kantoja toisten ihmisten puolesta siihen, mitä kukin on ja haluaa olla. Ei tämä siitä mitenkään muutu. Ihmiset, jotka ovat kokeneet kuuluvansa muuhun sukupuoleen tällä nykyisellä lainsäädännöllä, ovat joutuneet menemään aika pitkä matkan ennen kuin sitten tosiasiasa on tullut aika, että on saanut muutettua jopa juridisesti tämä sukupuoli. Kyllä se on minusta ollut yksi merkittävä kritiikin kohta kansainvälisillä areenoilla, joissa on ihmetelty, kuinka tämä prosessi voi kestää niin kauan. En jaksa uskoa, että täällä — olipa se tuolla kotikulmilla Porissa tai täällä Helsingin raitilla — niin paljon näitä kulkee, jotka haluaisivat kaikki kokea olevansa toista sukupuolta vain sen takia, [Välihuutoja perussuomalaisen ryhmästä] että tämä mahdollisuus on. Minusta kannattaa nyt hiukan rauhoittua siinä, että eivät kai suomalaiset [Puhemies koputtaa] joukolla vaihda sukupuoltaan vain sen takia, että se on mahdollista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt on aika täyttynyt. — Vielä aihealueen esitellyt edustaja Meri, ja sen jälkeen vaihdamme teemaa.

16.29 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ministeri Kiuru, kun tuo lainvalmistelu ei ole uskon asia. Asiantuntijakuulemisessa muun muassa meillä lakivaliokunnassa tuli esille se, että sukupuolen vaikutusarviot olivat puutteelliset erityisesti

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

tyttöihin ja naisiin kohdistuen. En tiedä, oletteko tutustunut näihin lausuntoihin, kun puhutte tähän tyyliin.

Olette itsekin esityksessä todennut, kuten lakivaliokunnankin käsittelyssä tuli esille, että tämä mahdollistaa väärinkäytökset. Ja näitä väärinkäytöksiä on ollut maailmalla, uskoitte tai ette. Niitä on siellä asiantuntijalausunnoissa. Norjassa on ollut ongelmia, että ei saa kyseenalaistaa, kun mies tulee naisten pukutilaan, ja vankiloissa on ollut seksuaalirikoksia, kun fyysinen mies tulee naisten osastolle. Ihan oikeasti, älkää nyt sanoko, että täällä pitäisi vain uskoa siihen, että ihmiset eivät käytä lakia väärin. Te ette korvaanne lotkauta heidän ihmisoikeuksilleen — siitähän tässä on kysymys.

Alkuperäisessä kysymyksessä kysyin, mitä te aiotte tehdä näille väärinkäytöksille, koska teidän puoluetoverinne ja koko hallitus ja te ette aio tehdä tälle yhtään mitään. Te hehkutatte vain, että onpa hienoa. [Puhemies koputtaa] Mitä te teette?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Kiuru.

16.30 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pitää kyllä korjata, että minä en hehkuta täällä mitään. Minä suhtaudun asioihin suoraselkäisesti ja otan faktat faktoina. Tosiasia on se — en tiedä, oletteko te huomannut — että ei suomalaisia yleisövessoja kyllä pysty valtioneuvosto eikä edes poliisi eikä moni muukaan instituutio aina valvomaan. [Perussuomalaisen ryhmästä: Lainsäädäntö pystyy!] Sinne voi livahtaa kaikenlaista väkeä. [Naurua]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tämä aihe on tältä erää käsitelty.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.3. Suullinen kysymys osaavan työvoiman saamisesta (Arto Satonen kok)

Suullinen kysymys SKT 234/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava teema, edustaja Satonen.

Keskustelu

16.31 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Suomessa on tällä hetkellä 135 000 avointa työpaikkaa. Osaajapula näkyy vahvasti arjessa: Palveluasunnoissa on vuoteita tyhjinä, kun hoitajia ei ole. Ravintolat joutuvat supistamaan aukioloaikoja, kun ei ole työntekijöitä. Yritykset ovat nimenneet osaavan työvoiman puutteen merkittävimmäksi kasvun ja siten myös koko talouskasvun esteeksi. Työtä jää tekemättä ja tuloja jää saamatta, ja kyse on viime kädessä koko hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden rahoittamisesta. Kysynkin työministeri Haataiselta: mitä olette tehneet työperäisen maahanmuuton vauhdittamiseksi tällä kaudella, ja miksi hallitus ei ole edes tässä työvoimapulassa poistanut työvoiman saataavuusharkintaa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haatainen, olkaapa hyvä.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.32 **Työministeri Tuula Haatainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä hallitus jos mikä on tehnyt täyden muutoksen siihen, miten suhtaudumme työperäiseen maahanmuuttoon. Me olemme käynnistäneet mittavan joukon toimenpiteitä, joilla me olemme vauhdittaneet niitä prosesseja työlupien osalta. Esimerkiksi erityisosaajat ja start-upilaiset ja heidän perheenjäsenensä saavat tällä hetkellä kahdessa viikossa työluvan, oleskeluluvan — se on itse asiassa jo yhdeksän vuorokautta — ja hallituksen tavoitteena on, että kaikkien työntekijöitten osalta päästään kuukauden maksimimittaiseen työlupaprosessikäytäntöön. Siellä on vielä paljon tehtävää, että se saavutetaan, mutta se ollaan ihan tuota pikaa saavuttamassa, kun muun muassa digitaalisysteemit saadaan. Ja eduskunnassa on viimeisin ulkomaalaislainsäädäntö, jossa on sisällä muun muassa tämä yritysten sertifiointi, jossa nimenomaan pyritään siihen, että sellaisten yritysten, jotka ovat hoitaneet asiansa hyvin, maksaneet palkat ja sosiaaliturvamaksut [Puhemies koputtaa] ja joilla asiat ovat kunnossa, ei tarvitse kaikkea joka kerta tarkistaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt ne edustajat, jotka tästä tematiikasta haluavat esittää lisäkysymyksiä, nouskaa seisomaan ja painakaa V-painiketta. — Edustaja Satonen jatkaa.

16.33 **Arto Satonen kok** (vastauspuheenvuoro): Valitettavasti tulokset eivät puhu puolestaan, vaikka joissakin asioissa on edistyttykin. Vieläkin huonommin on kyllä jossakin muualla. Iso-Britannia on eronnut Euroopan unionista, ja siellä on järkyttävä työvoimapulaa, kun EU-kansalaiset ovat lähteneet. Perussuomalaiset ovat tänään vahvistaneet, että heidän strateginen tavoitteensa on edelleen erota Euroopan unionista.

Kokoomus ei halua katsoa peruutuspeiliin, emmekä halua lähteä Ison-Britannian tielle, vaan me haluamme lähteä sille tielle kuin Kanada, joka valikoidusti rekrytoi osajia ympäri maailmaa ja houkuttelee hyviä työntekijöitä ja veronmaksajia omaan maahansa. Onko hallitus valmis viemään Suomen kansainvälistä rekrytointia Kanadan suuntaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Haatainen.

16.34 **Työministeri Tuula Haatainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen käynyt Kanadassa tutustumassa heidän toimintaotteeseensa, ja se on ollut jo pitkään, se on ollut jo vuosikymmenet hyvin aktiivinen, ja siellä painotetaan heti siihen vastaanottovaiheeseen ja kotoutumispolitiikkaan. Täällä sisällä eduskunnassa on kotoutumislainsäädäntö, joka edesauttaa sitä, että työmarkkinoiden ulkopuolella olevat ihmiset, erityisesti kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajataustaiset äidit, pääsisivät töihin nopeammin.

Kysyitte ensimmäisessä kysymyksessä tästä työvoiman saatavuudesta. Käynnistin puolitoinen vuotta sitten laajan, mittavan kartoitustyön, että päästään käsitykseen siitä, mistä tässä työvoimapulassa ja kohtaanto-ongelmassa oikein on kysymys, ja nyt ely-keskuksissa järjestetään ympäri maata tilaisuuksia, joissa tätä käydään läpi alueellisesti. Sieltä saadaan nyt faktaa, jonka pohjalta voidaan myös entistä paremmin tehdä työvoimapolitiikkaa, ja myös yrityksille se antaa tietoa. Se antaa alakohtaisesti tietoa ja aluekohtaisesti tietoa siitä, [Puhemies koputtaa] millaisesta työvoimapulasta on kysymys, ja se antaa myös tietoa, kuinka paljon työperäistä maahanmuuttoa tarvittaisiin. [Jukka Gustafsson: Kokoomus voisi kiittää hallitusta!]

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt aika on täyttynyt. — Edustaja Purra.

16.35 **Riikka Purra ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Myös Ruotsissa on työvoimapula, ja Ruotsi on vastaanottanut hyvin paljon EU:n ulkopuolelta maahanmuuttajia, joten maahanmuuttajien puute ei voi asiaa selittää. Sen lisäksi Ruotsi on Portugalin lisäksi ainoana EU-maana luopunut saatavuusharkinnasta. Tällä hetkellä oikeistohallitus kokoomuksen sisarpuolue moderaattien ollessa pääministerinä peruuttaa tästä virheestä, sillä on havaittu sen olevan hyvin haitallinen ruotsalaiselle yhteiskunnalle. Siihen liittyy paitsi merkittäviä väärinkäytöksiä myös suoranaisia orjamaisia työolosuhteita. Sen lisäksi oikeistohallitus aikoo esittää tuloarajaa työmarkkinoille saapuville maahanmuuttajille, aivan kuten perussuomalaiset ovat esittäneet Suomessa.

Kysymyksen kohdistan kuitenkin hallitukselle. Teidän hallitusohjelmassanne sanotaan, että te haluatte huolehtia saatavuusharkinnasta, joka on siis voimassa siksi, että sillä suojellaan suomalaista työntekijää ja suomalaisia työmarkkinoita. Te olette kuitenkin käytännössä romuttaneet koko saatavuusharkinnan erilaisilla kokeiluilla. [Puhemies koputtaa] Se käytännössä ei ole voimassa. Kysyn pääministeriltä: ettekö kannata enää sitä, että suomalaista työntekijää suojellaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt pääministeri Marin.

16.36 **Pääministeri Sanna Marin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kannatan sitä, että Suomessa työmarkkinaosapuolet sopivat palkoista, työhdoista, työelämän pelisäännöistä ja että niitä noudatetaan. Sen vuoksi me tarvitsemme myös työsuojeluviranomaisia, jotka valvovat sitä, että näitä pelisääntöjä tuolla kentällä noudatetaan, ja näitä resursseja tällä hallituskaudella on vahvistettu.

Hieman yllätyin perussuomalaisten puheenjohtajan Purran avauksesta, en ehkä niinkään siitä sisällöstä mutta siitä, että sanoitte reilusti ääneen sen, että perussuomalaiset tavoittelevat Suomen EU-eroa. En pidä tätä viisaana linjana. Näen, että EU on Suomelle paitisi tärkeä sisämarkkina niin erityisesti tässä geopoliittisessa tilanteessa meille myös ääretömän tärkeä ulko- ja turvallisuuspoliittinen viitekehys. [Jussi Halla-aho: Miten tämä liittyy työvoimaan?] On valtavan tärkeää, että Suomi on aktiivinen EU-toimija, me pyrimme vaikuttamaan EU-politiikan sisältöön, mutta olisi suuri virhe, että Suomi eroaisi EU:sta erityisesti kiristyneessä geopoliittisessa tilanteessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vastauspuheenvuoro, edustaja Purra.

16.37 **Riikka Purra ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Se, mihin perussuomalaiset ovat vastanneet eilisessä Iltalehden debatissa, on se, kun toimittaja kysyi, että onko teidän vuoden 2019 EU-poliittisessa ohjelmassanne oleva linjaus edelleen voimassa — ja kyllä se on. Se on niin kauan voimassa kuin meillä syntyy uusi EU-poliittinen ohjelma. Samaan aikaan sanoin, että Suomen kansalaiset eivät kannata EU-eroa, ja tämä ei siksi ole missään nimessä ajankohtaista, mutta me olemme ainoa puolue tässä maassa, joka nostaa Euroopan unionin ongelmia esille. [Välihuutoja] Me tulemme tekemään sen myös jatkossa.

Te luovutatte suomalaista päätösvaltaa Brysseliin, te olette suostuneet erilaisiin yhteisvelka- ja tulonsiirtopaketteihin kokoomuksen tuella. Koko Suomen kritiikki EU:ta koh-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

taan nojaa perussuomalaisten harteilla, ja me aiomme totta vie puhua tästä myös jatkossa. Sen sijaan te ette jaksa edustaa minkäänlaista Suomen omaa kansallista intressiä Brysselissä. Se on nähty tällä kaudella viime aikoinakin erittäin monta kertaa. Edes hallituksen [Puhemies koputtaa] yhteinen kannanmuodostus ei ole onnistunut.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Tulikohan nyt kysymystä, mutta pääministeri Marin kuitenkin vastaa.

16.39 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Purra sanoi, että hallitus ei tekisi lainkaan töitä sen eteen, että Suomen kansallista etua ja intressejä EU-neuvotteluissa pidetään esillä. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa. Me vaikuttamme aktiivisesti niin virkatasolla kuin ministeritasolla [Hälinää — Puhemies: Shh!] kaikkiin niihin tärkeisiin neuvotteluihin, joita EU:ssa käydään.

Toivoisin myös, että tässäkin kysymyksessä nähtäisiin metsä puilta. EU ei ole meille vain yksittäisiä neuvotteluita, EU on arvoyhteisö. Se puolustaa länsimaisia arvoja — demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta — ja tämä on ollut Suomen vahva tavoite meidän puheenjohtajakaudellamme, ja me olemme saaneet sitä edistettyä ja sidottua oikeusvaltioperiaatetta entistä enemmän EU-varojen käyttöön. EU on arvoyhteisö, ja se on meille myös turvallisuusyhteisö. Euroopassa käydään sotaa, ja kun tällaisena aikana ikään kuin kevyesti heittää tavoitteita siitä, että Suomen olisi parempi olla yksin, ilman näitä keskeisiä meidän arvomme jakavia maita, tätä keskeistä turvallisuusyhteisöä, [Puhemies koputtaa] yhteistä unionia, niin se on kyllä vaarallista puhetta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Nyt aiheena tosiaan oli osaajapula. Siirrytään takaisin siihen. — Edustaja Mykkänen.

16.40 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä ei riitä hoitajia tässä maassa, meillä ei riitä varhaiskasvattajia tässä maassa, meillä teollisuus maakunnasta ja seutukunnasta riippumatta sanoo, että investointien este on työikäisen väestön, osaajien puute. Se ei ole mielipidekysymys. Se on fakta. Jos me halutaan meidän arvokas hyvinvointivaltio pelastaa, se edellyttää, että me voitetaan synkät ennusteet työikäisen väestön määrän jämähtämisessä ja laskussa. Perussuomalaiset ovat usein tässä keskustelussa viitanneet, että no ei meidän tarvitse kaukaa työntekijöitä hakea, kun meillä on tämä laaja 400 miljoonan ihmisen EU-alue, josta voi vapaasti Suomeen muuttaa, ja nyt siihen liittyen kyllä on vakava kysymys, jos on niin, että perussuomalaisten ohjelmat ovat voimassa, että EU:sta tulee erota.

Mutta kysyn hallitukselta, kun tässä nyt on keskitytty tähän saatavuusharkintakiisteeseen, että mitähän se saatavuusharkinta tällä hetkellä auttaa. Eikö olisi tehokkaampaa, että pannaan [Puhemies koputtaa] parempi valvonta työehtojen noudattamiseen, [Puhemies: Ja nyt aika on täyttynyt!] kuin se, että yritämme arvata yrittäjien ja työnantajien puolesta, missä on pulaa työntekijöistä, missä ei? Eiköhän se työnantaja tiedä, mistä rekrytoi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Haatainen.

16.41 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän saatavuusharkinnan tarkoituksena on varmistaa se, että jos meillä on täällä työttömiä

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

ihmisiä sillä alalla omasta takaa [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] tai EU-alueella, niin se paikka pitää panna auki ja katsoa se, onko sellaisia hakijoita. Jos ei ole, niin sitten voi hakea EU:n ulkopuolelta. Alueellisestihan tätä saatavuusharkintaa on myös kevennetty ja poistettu niillä aloilla, joissa yksinkertaisesti työntekijöitä ei riitä. Eli saatavuusharkinta ei ole se ongelma. Jos yritys haluaa rekrytoida ulkomailta tai sairaanhoitopiiri haluaa hoitajia rekrytoida ulkomailta, saatavuusharkinta ei ole este.

Me olemme luoneet myös menettelyjä, joissa me voimme vahvistaa yritysten kykyä rekrytoida kansainvälisesti kestäväällä tavalla. Me olemme työ- ja elinkeinoministeriössä määritelleet niitä mahdollisia maita, joista löydämme. Muun muassa Intia on yksi kohdema, josta on löydettävissä ict-osajia, [Puhemies koputtaa] ja olemme avanneet tätä linjaa [Puhemies: Näin!] tekemällä myös valtioiden välisen ja ministereiden välisen sopimuksen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Sankelo.

16.42 **Janne Sankelo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työvoiman saatavuus on kansakunnan mittainen kysymys, niin kuin on tullut ilmi. Yksi haaste on myös se, että toisen asteen koulutus ei täysin vastaa elinkeinojemme osaamistarpeeseen.

Kuvaava esimerkki on esimerkiksi se, että erään varuskunnan päällikkö kertoi minulle, että heille tulee varusmiehiksi auton asentajia, joilleka ei uskalla antaa autoa edes ajettavaksi. Tarvitaan siis käytännönläheistä opetusta sinne toisen asteen koulutukseen. Kysyisinkin: mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtymässä toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi vastaamaan paremmin työelämän tarpeita? [Välihuutoja vasemmalta]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Andersson.

16.43 **Opetusministeri Li Andersson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se iso työ, minkä tämä hallitus on tehnyt, on ollut ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan vahvistaminen. Mehän nähtiin edellisten säästöpäätösten seurauksena kehitystä, jossa esimerkiksi opettajia vähennettiin erittäin rajusti ammatillisissa oppilaitoksissa, ja totta kai sillä on vaikutusta siihen, paljonko opetusta annetaan ja mikä se opetuksen laatu on.

Sen lisäksi tämä hallitus on myöskin asetuksella säätänyt, mikä on vähimmäistuntimäärä lähiopetusta, mitä ammatillisessa koulutuksessa pitäisi antaa per osaamispiste silloin, kun opiskelija on nuori tai jos hänellä ei ole mitään aikaisempaa koulutustaustaa. Tälläkin tavalla ollaan haluttu ohjata koulutuksen järjestäjiä huolehtimaan siitä, että lähiopetusta olisi riittävästi, ja myöskin laadullisesti ohjataan ammatillista koulutusta samalla tavalla kuin ohjataan esimerkiksi lukiokoulutusta ja perusopetusta.

Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriössä on käynnissä selvitystyö siitä, voiko meidän järjestämislupamenettelyä tulevaisuudessa uudistaa niin, [Puhemies koputtaa] että se olisi enemmän alueellinen kuin mitä se tällä hetkellä on.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Risikko.

16.44 **Paula Risikko kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden kriittiset pisteet ovat ne, että meillä on riittävästi rahoitusta ja riittävästi henkilöstöä, ja erityisen tärkeää on se henkilöstön saatavuus. Tällä hetkellä meillä on sellainen tilanne, että arviolta meiltä puuttuu 10 000—15 000 hoitajaa. Se näkyy siinä,

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

että ikäihmisten palveluissa joudutaan pitämään laitoksissa paikkoja tyhjillään, koska ei saada henkilöstöä. Toinen näkyy siinä, että esimerkiksi mediatietojen mukaan Lastensairaala on erittäin suurissa vaikeuksissa lasten sydänsairauksien hoidossa, leikkauksissa on pitkät jonot ja monessa muussa paikassa. Nyt kysynkin teiltä, arvoisa ministeri Krista Kiuru: mitä te olette tehneet tämän hallituskauden aikana, että hoitajapula voitaisiin ratkaista? Tämä nimittäin on tiedetty jo monta vuotta. Minä toivon, että te ette vastaa minulle kuten sijaisenne vastasi, että Suomessa on riittävästi hoitajia. Ei, se ei ole vastaus — ei myöskään se, että on lisätty näitä aloituspaikkoja. Mitä te olette tehneet? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt ministeri Kiuru.

16.46 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän ministeri Risikon huoleen. Olette itsekin ollut tässä vaativassa pestissä, ja onkin sanottava, että aikaisempien vuosien tapaan hoitajapula ei ole syntynyt pelkästään tällä hallituskaudella, mutta se on pahentunut tällä hallituskaudella siksi, että koronakriisin jälkeen ja sen seurauksena me olemme huomanneet, että yhä useammat alan ammattilaiset eivät jaksaa näissä työoloissa olla töissä. Palkkaus on yksi kysymys, johtaminen vielä yksi.

Se, mitä me voimme tehdä, oli se, että me tunnustimme, että tämä ongelma on hätäisesti ratkaistava — se on oikeasti todella iso ongelma. Meillä tällä hetkellä on eri hyvinvointialueiden toiminnassa satoja hoitajia liian vähän, ja se näkyy siinä, että ihmiset eivät saa palvelua ja syntyvät hoito-, palvelu- ja kuntoutusvelkaa. Siksi tähän on lähdetty hakemaan ratkaisua ensinnäkin työmarkkinajärjestöjen kanssa, jotta nämä asiat tulevat onnistumaan. Me olemme tehneet jo viime elokuussa ensimmäiset esitykset, [Puhemies koputtaa] ja nyt on tulossa helmikuussa 15. päivä lisää ehdotuksia. [Timo Heinonen: Tuntien työ ja tällainen sotku!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja seuraavaksi edustaja Aittakumpu.

16.47 Pekka Aittakumpu kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korkea työllisyys on maamme talouden kannalta elintärkeä, ja vahva valtiontalous taas on tärkeä osa huoltovarmuutta. Keskusta näkee, että talous on väline, joka mahdollistaa hyvinvoinnin ja huolenpidon kaikista suomalaisista. Tällä kaudella hallitus on jo saavuttanut työllisyystavoitteen, ja tätä myönteistä kehitystä tulee tukea. Yritykset ympäri Suomen kertovat valtavasta työvoimapulasta.

Arvoisa puhemies! Työpaikat syntyvät yksityisissä yrityksissä. Kaikessa päätöksenteossa tulee ottaa huomioon päätösten vaikutus yritysten toimintaan. Sosiaaliturvaa tulee selkeyttää siten, että se on työhön kannustavaa. Työn vastaanottamisen pitää aina olla kannattavampaa kuin työttömänä oleminen.

Haluan kysyä asianosaiselta ministeriltä: millaisena hallitus näkee mahdollisuudet kehittää sosiaaliturvaa niin maahanmuuttajien kuin kaikkien suomalaisten osalta työhön kannustavampaan suuntaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Sarkkinen.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.48 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän kysymyksestä. On tärkeää, että sosiaaliturva ja työtulot sovittuvat yhteen, jotta työnteko on kannustavaa kaikille. Meillä on tällä kaudella istunut parlamentaarinen sosiaaliturvakomitea, joka on pohtinut, miten tulevaisuuden sosiaaliturvaa pitäisi kehittää myös tästä näkökulmasta, että erilainen työnteko olisi kannustavampaa ja kaikissa tilanteissa työtä kannattaisi ottaa vastaan. Samaan aikaan meidän on todettava, että meillä on joukko ihmisiä, jotka eivät välttämättä kuitenkaan työllisty, ja heillekin on riittävä sosiaaliturva taattava.

Itse näen, että keskeinen kehittämiskohde jatkossa on sosiaaliturvan selkeys. Sosiaaliturvakomitea tulee ensi viikolla tuottamaan väliraporttinsa, jonka pohjalta seuraava hallitus pääsee sosiaaliturvaa uudistamaan, ja näen potentiaalisena kehityssuuntana kyllä tämän komitean esittämän suunnan siitä, että perusturvaetuuksia tuotaisiin lähemmäksi toisiaan, [Puhemies koputtaa] jolloin tämmöinen epäselkeys, mikä meidän nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä paikoin vallitsee, selkiytyisi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mari Holopainen.

16.49 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On välttämätöntä lisätä työperäistä maahanmuuttoa. Myös yhteiskunnallisella ilmapiirillä on iso merkitys muuttohalukkuuteen, ja konkreettisia esteitä täytyy edelleen poistaa. Tarvitaan työnhakuviisumi. Meidän täytyy helpottaa perheenyhdistämistä esimerkiksi niin, että tulorajat puolitetaan. Tämä parantaisi pieni- ja keskituloisen työvoiman saantia. Tarvitaan saatavuusharkinnan poistaminen — tämä on suomalaisen talouden ja ihmisten hyvinvoinnin etu. Kysynkin hallitukselta: Minkälaisia näkymiä saatavuusharkinnan poistamisen osalta on? Onko tarvetta selvitetty tilastojen valossa? Me tiedämme, että ikärakenne näyttää siltä, että olemme todella pulassa esimerkiksi hoiva-alalla, jos emme työolojen ja palkkojen parantamisen lisäksi myös [Puhemies koputtaa] lisää työperäistä maahanmuuttoa, ja tämä on vain yksi esimerkki aloista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Haatainen.

16.50 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näillä pula-aloilla, joissa todellisuudessa meillä ei täällä omasta takaa ole kauheasti työtä hakevia koulutuksen omaavia ihmisiä tarjolla, tätä alueellisesti on: on poistettu saatavuusharkinta. Eli saatavuusharkinta ei näillä pula-aloilla ole se ongelma, eikä se ole muuallakaan ongelma. Sehän on rakennettu sitä varten, että me voimme varmistaa, että ensisijaisesti pannaan työpaikka auki täällä ja katsotaan, löytyykö työhön hakijoita omasta takaa, ja jos ei löydy, niin kyllä, sitten voidaan rekrytoida EU-alueen ulkopuolelta. Eli saatavuusharkinta ei ole hidastanut näitä prosesseja. Sitä on selvitetty. Me ollaan käyty läpi nämä rekrytointiprosessit ja lupaprosessit, ja saatavuusharkinnalla ei ole hidastavaa vaikutusta. Ne hidastavat vaikutukset ovat olleet siinä, että tämä on ollut byrokraattista ja monimutkaista, lippua ja lappua on kulkenut. Nyt digitalisoidaan prosessit, [Puhemies koputtaa] on tehty virtaviivaiseksi, [Puhemies: Nyt on aika täyttynyt!] on sujuvoitettu, ja sitä kautta saadaan prosessit rekrytoijalle nopeiksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Adlercreutz.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.51 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Yhtä selvää kuin se, että Suomen paikka on EU:ssa, on se, että ulkomaisen työvoiman palkkaamiselle on kynys. Jokainen yritys katsoo ensin kotimaan markkinoilta, joten tätä prosessia on syytä helpottaa. Kun pohtii Suomen houkuttelevuutta vaikka investointimaana, on monia esteitä, on monia sektoreita, joissa houkuttelevuutta voisi parantaa. On ihan käytännön kysymyksiä, mitkä voivat muodostua esteiksi, kun puhutaan siitä, saako rekrytoitua tänne ulkomaista työvoimaa, vaikka englanninkielisen opetuksen saatavuus perheille tai vaikka käytännön kysymykset, kuten pankkitilin avaaminen, pankkitunnusten saaminen, sen kautta vaikka vakuutusten saaminen. Mitä tämän eteen on tehty? Miten näitä käytännön esteitä voisi helpottaa?

Hur kunde vi göra det lättare att i praktiken till exempel få bankkoder, att hitta en engelskspråkig skola för sina barn, att teckna försäkringar, [Puhemies koputtaa] öppna bankkonton och så vidare?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nu räcker det. — Ministeri Haatainen.

16.53 **Työministeri Tuula Haatainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysyjä puuttui aivan oikeaan asiaan, että tässä on hyvin monen eri sektorin, tavallaan, kipukohdat kyseessä. Eli kun tämmöinen työntekijä ulkomailta tänne haluaa tulla töihin kolmansista maista, hänen pitää ensin ottaa ulkoministeriön edustustoon yhteys. Siellä pitää asioiden toimia. Sitten siellä näiden asioiden pitää lähteä sujumaan niin, että eivät liput ja laput kulje edestakaisin vaan että se saadaan digitalisoitua. Tämä on tehty. UM on satsannut tähän edustustojen vastaanottokykyyn. Digitalisointiprosessia tehdään ja kaikkialla automatisoidaan niin paljon kuin on mahdollista. Ja sen lisäksi vielä sitten on helpotettu myös näitä vaiheita, kun ihminen sitten on päässyt tänne Suomeen. Hänen pitää saada DVV:n kautta sosiaaliturvatunnus, [Puhemies koputtaa] ja sen kautta hän pystyy vasta sitten pankkiin menemään asioimaan. Nämä ovat pankkien ja DVV:n välisiä asioita, joita on myös avitettu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt on edustaja Autto vuorossa.

16.54 **Heikki Autto kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Koronavuosien jälkeen Lapissa matkailu on lähtenyt vetämään erittäin hyvin, ja tämä on koko kansantaloudellemme todella iso, positiivinen asia. Matkailun piiriin tarvitaan sekä suomalaisia, eurooppalaisia että kauempaakin tulevia työntekijöitä, ja monet matkailualan yritykset harmittelevat sitä, että saatavuusharkinta konkreettisesti käytännössä rajoittaa työvoiman saantia: joudutaan jopa luopumaan joistain toiminnoista ja esimerkiksi laajennusinvestoinneista sen takia, kun työvoimaa ei saada. Kysynkin oikeastaan työministeriltä, voitaisiinko valmistella kokeilua, jossa tällaista hyvien työnantajien sertifiointijärjestelmää voitaisiin lähteä kokeilemaan nimenomaan Lapissa ja vaikkapa matkailuelinkeinon parissa, jossa tarvitaan tätä ulkomailta tulevaa osaavaa, kielitaitoista, palveluultista väkeä vahvistamaan sitä, että alan työllisyys ja kasvu voivat tuoda sitten entistä enemmän työtä myöskin kaikille suomalaisille alan parissa työskenteleville. Voisiko tässä olla hyvä avaus?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Haatainen.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

16.55 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Tätä saatavuusharkintaa on purettu alueellisesti alueellisten elyjen kautta niillä aloilla, jotka ovat pula-aloja, ja tarkistan kyllä nyt ihan tästä heti ja voin edustajalle myös toimittaa, mikä on nyt tilanne Lapin osalta, koska siellä on hotelli- ja ravintola-alan työntekijöistä matkailualan työpaikoissa pulaa. Olin juuri Rovaniemellä käymässä, ja käytiin laaja keskustelu tästä.

Mitä sitten tulee tähän työnantajan sertifiointiin, jolla tarkoitetaan sitä, että sellaisen työnantajan kohdalla, joka hoitaa asiansa hyvin, maksaa palkat, on turvallinen työpaikka, kaikki asiat kunnossa, ei joka kerta tarvitse sitten tutkia sitä, onko kaikki kunnossa, eli sillä tavalla nopeutetaan sitä työntekijöitten saatavuutta. Tuossa tilaisuudessa, kun kävimme laajasti tätä keskustelua, ei kyllä saatavuusharkinta noussut. Nousi ylipäättänsäkin se kysymys, siellä yrittäjät pohtivat myös sitä, miten voitaisiin tehdä paremmin yhteistyötä, että löytyisi kokoaikaisia työsuhteita ja että saataisiin myös ympärivuotisia [Puhemies koputtaa] työsuhteita ja pysyvyyttä sinne.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt aihealueen ensimmäinen esittelijä, edustaja Satonen, ja sen jälkeen vaihdamme aihetta.

16.56 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt täytyy kyllä sanoa, että tuon saatavuusharkinnan osalta en ole pysynyt kyllä ihan ministerin ajatuksenjuoksussa mukana. [Eveliina Heinäluoman välihuuto] Kun te sanotte, että tämä saatavuusharkinta ei hidasta näitä rekrytointiprosesseja: no ainakin se viesti, joka yrityksistä tulee, on aivan päinvastainen, että se nimenomaan niitä hidastaa. Ja jos ne eivät hidastaisi, niin minkä takia niistä sitten joissain tilanteissa on luovuttu esimerkiksi alueellisesti? Eikö niistä juuri sen takia ole luovuttu, että ne ovat hidastaneet sitä rekrytointiprosessia?

Mutta varsinaisen kysymykseni on se, että kun me nyt olemme sellaisessa työllisyystilanteessa, että meillä edelleen on huutava työvoimapula osassa toimialoista mutta sen lisäksi meillä on muutosneuvotteluja käynnissä toisilla aloilla, ja tässä on iso riski, että meillä samaan aikaan alkaa työttömyys nousta ja myös työvoimapula jatkuu edelleen, niin mitä voitaisiin tehdä sen eteen, että toimialalta toiselle pääsisi nykyistä helpommin ja sitä kautta uudet työpaikat täytyisivät nopeammin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Haatainen.

16.57 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä kyllä, edustaja Satonen, tuntee asioita, että päästään tästä saatavuusharkintavippaskonstista näihin asioihin, joilla oikeasti voidaan vaikuttaa siihen, miten täällä Suomessa pystytään työvoimaa saamaan ja myös työvoiman liikkuvuutta alalta toiselle vahvistamaan. Siihen tarvitaan muuntokoulutusta, siihen tarvitaan koulutusjärjestelmässä vielä paljon tekemistä sen eteen, että on tämmöisiä lyhytaikaisia koulutuksia, joilla luodaan silta sieltä edellisestä työstä toiseen ja vielä niin, että ei vajota työttömyyteen vaan päästään työstä työhön siirtymään.

Jatkuvan oppimisen keskus on perustettu yhteistyössä ministeri Anderssonin kanssa tuonne Opetushallituksen kylkeen, ja se on nyt se paikka, jonka kautta me pystymme allokoimaan resursseja näihin koulutuksiin ja luomaan toimivia järjestelyjä myös koulutuksen järjestäjien kanssa. Ja se, mitä tämän hallituksen aikana on rakennettu hyvin, on työ- ja

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön välistä yhteistyötä ja työelämälah-
toisyyttä, [Puhemies koputtaa] ja tämä on todella tärkeää, ja tätä pitää jatkaa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys turvallisuuspoliittisesta neuvonantajasta (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 235/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava aihe, edustaja Harkimo.

Keskustelu

16.58 **Harry Harkimo liik:** Kiitos, arvoisa puhemies, ärade talman! Lehdistä on saanut lukea, että pääministeri on perustamassa Nato-nyrkkiä tai turvallisuuspoliittista neuvonantajaa. TP-UTVA vastaa Nato-kysymyksistä, ja presidentti edustaa Suomea Natossa. Naton kysymyksistä on päätetty, että ne käsitellään olemassa olevissa rakenteissa. Presidentin kanslia on tänään tyrmännyt pääministerin ajatuksen turhana.

Ulkoministeri Haavisto, miten te suhtaudutte tähän ajatukseen? Ja onko niin, että ulkoministeri ei pysty toimittamaan tarvittavaa tietoa pääministerille, kun tällaisista puuhataan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haavisto.

16.59 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Harkimolle hyvästä ja ajankohtaisesta kysymyksestä. Totta kai kaikkien ministeriöiden tietotaito on pääministerin ja pääministerin kanslian käytössä. Mitä tahansa asiaa selvitetään aina pääministerin pyynnöstä. Ja varmasti on myöskin tarpeen Nato-Suomessa vahvistaa pääministerin kanslian ulkopoliittista osaamista. [Jani Mäkelä: Eikö siellä osata?] Mutta sitten on tämä instituutioiden välinen herkkä tasapaino, jossa, niin kuin viittasitte, presidentin päätöksentekovalta on tietynlainen, valtioneuvoston tietynlainen, ja on hyvin tärkeää katsoa tällaisessa mahdollisessa uudistuksessa tai henkilöstön lisäyksessä, että tätä perusasiaa ei muuteta. Ne ovat perustuslain takana olevia asioita.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys hallituksen koossa pysymisestä (Ano Turtiainen vkk)

Suullinen kysymys SKT 236/2022 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava aihe, edustaja Turtiainen.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Keskustelu

17.00 **Ano Turtiainen vkk:** Kiitos, arvoisa puhemies! Täällä eduskunnassa on periaatteessa VKK:n lisäksi vain yksi puolue. Nimittäin vaaleilla tänne valittujen puolueiden eliitti on kaikista isoista asioista keskenään samaa mieltä. Sen todistavat korona-aika, Ukrainan kriisi, Nato-kannat sekä EU-myönteisyys.

Jotta kyseinen globalistipuolueliittouma voisi jatkaa täällä suhmurointiaan vielä vaalien jälkeenkin, on luonnollista, että hallitus täytyy kansalaisten hämäämiseksi hajottaa ennen vaaleja. Kysyn ministeri Saarikolta: Oletteko jo sopineet pääministerin kanssa ajankohdan hallituksen hajottamiselle? Ja toimiiko translaki kenties työkaluna siinä? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Niin. — Ja ministeri Saarikko, olkaa hyvä.

17.01 **Valtiovarainministeri Annika Saarikko** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole sopinut tällaista ajankohtaa. Jäin pohtimaan tuota edustaja Turtiaisen kysymyksen alkuosaa, jossa kuvailitte, että on niin erikoista, että Suomessa vallitsee suurimmista kysymyksistä laaja yksimielisyys. Minä olen siitä asiasta itse asiassa valtavan iloinen. Pienen maan kannattaakin pitää yhtä tällaisina maailmanaikoina.

On selvää, että meillä on isojakin näkemyseroja, mitä tulee yhteiskunnan kehittämiseen, mutta esimerkiksi yhteiskunnan ydinarvoista, kuten vapaus, tasa-arvo ja myöskin esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspoliittiset näkemykset, me olemme laajasti yksituumaisia. Minusta se on suuri arvo, ja itse haluaisin kuulua niihin päättäjiin, jotka vaalivat myös yksituumaisuutta silloin, kun se on mahdollista.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2022

Kertomus K 21/2022 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 10/2022 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 10/2022 vp. Nyt päätehtään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Mennään keskusteluun. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Alanko-Kahiluoto.

Keskustelu

17.03 **Outi Alanko-Kahiluoto vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkastusvaliokunta on tarkastusviraston vuosikertomusta käsitellessään perehtynyt kahteen tarkastuskertomukseen sosiaaliturvan uudistamisesta: ensimmäiseksi kannustinloukkujen purkamisen valmisteluun ja toimeenpanoon ja toiseksi opintotuki uudistusten tulokselli-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

suuteen 2010-luvulla. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat pitävät molempia tarkastuskertomuksia laadukkaina ja ovat pääosin samaa mieltä viraston johtopäätöksistä. Tarkastukset tuovat uutta tietoa sosiaaliturvajärjestelmän toimivuudesta ja ongelmakohtista. Käsittelemme ensimmäiseksi tarkemmin tarkastuskertomusta kannustinloukkujen purkamisesta.

Arvoisa puhemies! Lukuisista uudistuksista huolimatta Suomen vero- ja sosiaaliturvajärjestelmässä on edelleen kannustinloukkuja. Valtiontalouden tarkastusvirasto on selvittänyt, miten erilaisilla lainsäädäntötoimilla on onnistuttu purkamaan sosiaaliturvaan, ulosottoon ja verotukseen liittyviä loukkuja. Yksi näistä toimista oli vuonna 2018 voimaan tullut uudistus, joka antaa vähintään vuoden työttömyysetuutta saaneille velallisille oikeuden lykätä palkan ulosmittauksen aloittamista kuudella kuukaudella työllistymisestä. Tarkastusviraston mukaan uudistus ei kuitenkaan näytä merkittävästi lisänneen työntekijöiden kannusteita, sillä lykkäysoikeus ei pienennä kannustinloukkua vaan siirtää sitä ajallisesti eteenpäin.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan ulosottojärjestelmä lukuisine poikkeuksineen on hyvin monimutkainen. Tähän ovat johtaneet ulosottojärjestelmän jatkuvat pienet uudistukset, harkinnanvaraisuus ja hakemuksesta saatavat poikkeukset. Valiokunta pitääkin tärkeänä sitä, että ulosottojärjestelmän uudistamistarpeet huomioidaan kokonaisuutena sekä velallisten että velkojien asema huomioiden.

Sosiaaliturvauudistusta valmistelevalle sosiaaliturvakomitean selvitysten mukaan kannustinloukuista ei ole mahdollista päästä kokonaan eroon, mikäli halutaan säilyttää pohjoismaisen hyvinvointivaltion tasoinen toimeentulo työttömille ja työvoiman ulkopuolella oleville. Pitkittyneeseen työttömyyteen liittyvät työllistymisen kannustimet ovat Suomessa heikot muihin maihin verrattuna. Valiokunta pitää tätä vakavana puutteena järjestelmän toimivuuden näkökulmasta ja pitää tärkeänä, että kannustinloukkujen purkamiseen tältä osin kiinnitetään erityistä huomiota järjestelmää uudistettaessa. Valiokunta pitää kannustinloukkujen vähentämistä ylipäätään tärkeänä tavoitteena sosiaaliturvajärjestelmän uudistamisessa. Sosiaaliturvaa on vuosien varrella uudistettu pienin muutoksin, joiden myötä lainsäädäntö on monimutkaistunut. Valiokunta edellyttää, että sosiaaliturvajärjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään uudistusten myötä.

Seuraavaksi käsittelemme opintotuki uudistuksia:

Opintotuki uudistusten yleisenä tavoitteena on ollut toimeentulon turvaaminen päätoimille opiskelijoille, suunnitelmallisen ja päätoimisen opiskelun edistäminen sekä opintoaikojen lyhentäminen. Vuoden 2017 uudistuksella tavoiteltiin lisäksi valtiontalouden säästöjä. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan opintotuen uudistuksille asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet mutta uudistusten valtiontaloudellisten kustannusten arvioinnissa kuitenkin osittain epäonnistuttiin. Valiokunta korostaa, että vaikutuslaskelmien paikkansapitävyyteen tulisi jatkossa kiinnittää huomiota. Erityisesti tulisi varmistaa, että valmistelua varten on käytössä ajantasaista ja riittävän kattavaa tietoa ja aineistoja opiskelijoiden asumiskustannuksista ja tuloista sekä niiden yhteydestä opintojen etenemiseen, työssäkäyntiin ja asumisen valintoihin.

Ensiksi käsittelemme opintolainaa:

Opintotuen opintolainapainotteisuutta lisättiin kaikissa 2010-luvulla tehdyissä opintotuen uudistuksissa. Opintovelallisten osuus opintotukea saaneista on kasvanut niin toisen kuin kolmannenkin asteen koulutuksessa. Myös keskimääräinen opintolainan määrä on selvästi kasvanut. Asiantuntijat näkevät opiskelijoiden velkaantumisen kasvun huolestuttavana erityisesti nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, jossa lainakorot ovat nousussa.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Asiantuntijoiden mukaan opintolainan nostamisen tulisi olla opiskelijoille turvallista. Valiokunnan näkemyksen mukaan korkokaton tai vastaavan mekanismin käyttöönottoa tulisi jatkossa harkita opintotukea uudistettaessa opintolainoihin liittyvän korkoriskin pienentämiseksi.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla velkaongelmat lisääntyivät erityisesti vuoden 2017 uudistuksen jälkeen, kun valtion lainatakausta nostettiin, maksuhäiriömerkintä opintolainan esteenä poistui ja toisen asteen opiskelijoiden tulee nostaa koko lukukauden lainaerä yhdellä kertaa. Asiantuntijat ehdottavat yhtenä vaihtoehtona ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden velkaantumisen hillitsemiseksi opintolainahyvityksen ulottamista myös ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin. Valiokunnan mielestä tulisi harkita myös muita lainaturvallisuutta lisääviä toimia, kuten useampien nostoerien salliminen lukukaudessa.

Seuraavaksi käsitellään opiskelijoiden toimeentuloa: Kaikilla 2010-luvulla opintotukeen tehdyillä uudistuksilla pyrittiin parantamaan opintotuen riittävyttä opiskeluaikaisen toimeentulon turvaamiseksi. Tarkastusviraston mukaan opiskelijoiden tulot ovat 2010-luvulla nousseet kaikilla oppilaitosasteilla. Ansiotulot ovat edelleen keskimäärin merkittävin opiskelijoiden tulonlähde. Opintotuen tuloarvoja on viime vuosina korotettu, ja opiskelijat ovat lisänneetkin työnteon määrää, mikä näkyy tulojen pakkaantumisena tuloarvojen alapuolelle. Asiantuntijoiden mukaan ei ole tutkimusnäyttöä siitä, että opiskelun aikainen työnteke edistäisi työllistymistä opintojen päättymisen jälkeen. Myöskään työnteon vaikutuksesta opintojen etenemiseen ei ole luotettavaa tutkimustietoa. Valiokunta pitää tärkeänä, että tuloarvojen noston vaikutuksia opiskelijoiden työssäkäyntiin ja opintojen etenemiseen seurataan ja teetetään tutkimus siitä, miten työssäkäynti vaikuttaa työllistymiseen valmistumisen jälkeen.

Vielä muutama sana yleisestä asumistuesta: Vuoden 2017 opintotuki uudistuksessa asumislisän piirissä olleet opiskelijat siirrettiin pääsääntöisesti yleisen asumistuen piiriin. Muutoksen myötä opiskelijoiden asumisen tuki on parantunut, kun tuen määrä on noussut. Lisäksi yleinen asumistuki kattaa asumisesta aiheutuvia menoja myös silloin, kun opintotukea ei ole käytettävissä, ja kesäaikana. Perhekunnan käyttö tuen perustana on kuitenkin vähentänyt yhteisöllistä kimppekämpässä asumista opiskelun aikana. Menettäjinä ovat olleet myös opiskelevat pariskunnat. Valiokunnan mielestä jatkossa tulisi selvittää esimerkiksi sosiaaliturvakomitean työn yhteydessä, olisiko perhekunnan käsite asumistuen perustana mahdollista korvata yksilöllisellä perusteella.

Viimeisenä vielä muutama sana näiden uudistusten vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden arvioinnista: Suomen sosiaaliturvan kehittämisen yhtenä keskeisenä heikkoutena on ollut uudistusten jälkiarviointien puute. Lukuisia suuriakin uudistuksia on toteutettu ilman niiden vaikutusten arviointia, eikä lainvalmisteluvaiheessa myöskään ole tehty suunnitelmaa jälkiarvioinnista. Tarkastusvaliokunnan mielestä jälkiarviointien tulisi ylipäättään olla kiinteä osa lainvalmisteluprosessia. Jälkiarvioinnin huolellinen huomioiminen jo suunnitteluvaiheessa varmistaisi, että arvioinnin tuottama tieto hyödyttää lainsäädännön valmistelua ja toteuttamista, arviointi on laadultaan käyttötarkoitusta vastaavaa ja että oikeanlaista tietoa kerätään kustannustehokkaasti. Myös tarvittavan seurantatiedon keräämiseen tulee valiokunnan mielestä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Valiokunnan käsityksen mukaan on harvinaista, että lainsäädäntöhankkeen osana ryhdyttäisiin keräämään uutta rekisteriaineistoa tai tilastotietoa, jonka avulla uudistuksen vaikutuksia olisi mahdollista seurata.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 21/2022 vp johdosta, ja valiokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Kiitoksia, puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto. — Ja sitten edustaja Mäkisalo-Ropponen.

17.12 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos valiokunnan puheenjohtaja Outi Alanko-Kahiluodolle mietinnön esittelystä. En enää kertaa puheenvuorossa esille tulleita asioita muuten, mutta minäkin haluan korostaa tarkastusvaliokunnan mietinnöstä muutamia huomioita erityisesti uudistusten vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden arvioinnin tärkeydestä.

Mietinnön viimeisessä osiossa tarkastusvaliokunta käsittelee uudistusten ja vaikuttavuuden arviointia, ja Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan esimerkiksi sosiaaliturvajärjestelmän ja politiikkatoimien hajanaisuus, lyhytjänteinen rahoitus sekä riittämätön seuranta ovat tehneet tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arvioinnista vaikeampaa. Näiden arviointi on kuitenkin keskeistä, kun uudistuksia tehdään. Uudistusten ja päätöksenteon on perustuttava tutkimusnäyttöön ja vaikutusarviointiin, sekä niitä on myös jälkikäteen pysyttävä arvioimaan. Jo uudistuksia valmistellessa tulee suunnitella, miten niiden tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan ja mitataan. Tähän asiaan tarkastusvaliokunta on itse asiassa puuttunut useammankin kerran mietinnöissään ja erityisesti siinä yhteydessä, kun teimme selvityksen lainsäädäntötyön vaikutusten arvioinnin laadusta.

Puhemies! Tämän takia onkin hienoa, että hallituksen aloittamassa parlamentaarisisessa sosiaaliturvauudistuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota tietopohjan keräämiseen sekä vaikutusarvioinnin tarpeeseen. Tarkastusvaliokunta toteaa, että pitkään sosiaaliturvamme uudistamisen keskeisenä heikkoutena on ollut jälkiarviointien puute. Sosiaaliturvajärjestelmämme on koko yhteiskuntamme ja ihmisten kannalta keskeinen osa hyvinvointivaltiotamme, ja erityisesti sen uudistusten vaikutuksia on keskeistä arvioida jälkikäteen.

Mutta kyllähän tämä sama asia pätee myös kaikkiin muihinkin uudistuksiin. Muun muassa lapsiasiavaltuutettu viime vuonna eduskuntakertomuksessaan arvosteli aiempien vuosien peruskouluhankkeita, joiden jälkiarviointi oli jäänyt liian vähäiseksi. Toisaalta hän kehui hallituksen oppivelvollisuus uudistusta, koska sen taustalla oli merkittävä tietopohja sekä siitä tehtiin jo lainsäädäntövaiheessa jälkiarviointisuunnitelma.

Ne jälkiarvioinnit eivät toteudu, ellei niitä suunnitella jo etukäteen. Jälkiarvioinnin tulisi olla kiinteä osa lainvalmisteluprosessia, ja tämä tietysti vaatii taustalle riittävän tutkimusnäyttöön perustuvan tietopohjan ja toimeenpanon suunnittelun niin, että se mahdollistaa tutkimusasetelmat uudistusten vaikutusten tutkimiseksi. Muun muassa asteittainen tai alueellinen toimeenpano tai kokeilut ja pilotoinnit edesauttavat tätä.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies: laajaan tietopohjaan ja tutkimusnäyttöön perustuvalla valmistelulla sekä ennakkoon suunnitellulla jälkiarvioinnilla voimme parhaiten varmistaa, että tärkeiden uudistusten tavoitteet aidosti toteutuvat ja saamme aikaan haluttua muutosta, ja kyllä tähän pitää kiinnittää entistä enemmän huomiota jatkossa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Hoskonen.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

17.16 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tarkastusvaliokunta on tehnyt huolellista työtä ja kiinnittänyt oikeisiin asioihin huomiota. Pari huomiota siltä osin tässä mietinnössä viitattuun sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen. Nythän meillä ovat hyvinvointialueet jo toiminnassa, on uudistettu tätä sosiaali- ja terveydenhuollon alaa vahvasti. Tuo sosiaalipuolen lainsäädäntö ja siihen sisältyvät erilaiset pienet viilaukset, mitä vuosikymmenten saatossa on sinne tehty, kyllä kaipaavat uudistusta. Se on sellainen tilkkutäkki, että ei kyllä varmaan Suomessakaan kovinkaan montaa huippuasiantuntijaa ole, joka ymmärtää sen kokonaisuuden. Muistan, kun aikanaan oli metsälainsäädännön pykälät, niin silloin puhuttiin tuolla metsäpuolella, että koko metsälainsäädännön kokonaisuutta Suomessa ymmärsi kuulemma kolme henkilöä. Veikkaanpa, että Suomessa koko sosiaaliturvajärjestelmän tuntijoita, jotka sen osaavat kunnolla läpi, ei monta ole. Elikkä siihen kaitavaan kyllä virtaviivaisuutta, eli tarkastusvaliokunnalle suuret kiitokset tärkeästä huomiosta.

Toinen on sitten nämä opintotukijärjestelmään liittyvät ongelmat. Se on totta, että meillä on siirrytty tähän opintovelkajärjestelmään tukimalliin Suomessa. Sinänsähän siinä on vahva kannustin, että kun on ottanut velkaa, niin se kyllä kannustaa sitten myös äkkiä opiskelemaan ja sen jälkeen menemään äkkiä työelämään — se siinä on hyvä puoli. Mutta tietenkin ymmärrän, että siinä on se hieman ongelmallinen puoli, eikä ihan vähän olekaan, että pienituloisilla, vaatimattomista oloista tulevilla oppilailta tämä muodostaa kieltämättä ongelman.

Muistan, kun tässä istui taannoin — ei ole pitkä aika siitä, kun tähän opintotukijärjestelmään siinä viitattiin — harvaan asutun maaseudun parlamentaarinen työryhmä, jossa esitettiin, että annettaisiin opiskelijoille opintovelkoja anteeksi, mikäli he lähtevät harvaan asutulle alueelle töihin, esimerkiksi nyt vaikka opettajiksi tai mihinkä tahansa muihin työtehtäviin. Tällaisiin uudistuksiin pitäisi kannustaa ja niitä tehdä, koska nehan nimenomaan ovat sitä, että ohjataan ihmisiä töihin, ja tällä keinoin voitaisiin nuorille tarjota työpaikkoja muualtakin kuin kasvukeskuksista. Aikanaanhan tällainen järjestelmä oli, muun muassa syrjäseutupaikista puhuttiin silloin, jolloin kannustettiin siirtymään harvaan asutulle alueelle töihin esimerkiksi opettajiksi taikka sairaanhoitajiksi tai mihin nyt tahansa, ja tämä sama järjestelmä pitäisi ottaa käyttöön. Toki tiedän, että tämä HAMA-uudistus — harvaan asutun alueen, maaseutualueen, uudistus — jonka parlamentaarinen työryhmä tässä istui, ei valitettavasti tainnut edetä sen pitemmälle kuin että hyvä mietintö tehtiin. Se jäi sitten siihen, kun ei yhteisymmärrystä löytenyt toteutuksesta. Toivoisin, että tämäntyyppiset asiat toteutuvat.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies, nämä kannustinloukut: Kiitän valiokuntaa rohkeasta arvioinnista kannustinloukkuja koskien. Kun vielä jonain päivänä sen päivän näkisin, että nämä kannustinloukut oikeasti puretaan — mutta olen vuosien saatossa tullut yhä pessimistisemmäksi, tuskinpa se toteutuu. Rohkea avaus, ja kiitän siitä valiokuntaa ja puheenjohtajaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kiuru.

17.19 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Nostan tästä valiokuntamme mietinnöstä tämän viimeisen kappaleen, jossa sanotaan: ”Vertailukelpoisten verrokkiryhmien laajamittaisemman hyödyntämisen mahdollisuuksia tulee valiokunnan mielestä selvittää.” Ja

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

miksi näin? Valiokunta vastaa: ”Näin päätöksenteon tietoperustaa olisi merkittäväällä tavalla mahdollista parantaa.”

Olen aina itse kannattanut eri yhteyksissä kokeilukulttuuria. Eri hallitusohjelmissa on nostettu tiedolla johtaminen esiin, kun tehdään lainsäädäntöä. Ja vaikka meillä on kuinka hyvää valmistelua, vaikka meillä on kuinka hyviä asiantuntijoita valiokunnissa ja vaikka ministeriössä tehdään hyvää työtä, niin ihmisten käyttäytyminen on kuitenkin viime kädessä arvoituksellista. Ei pysty etukäteen aina sanomaan, minkälaiseen käyttäytymiseen joku lainsäädäntömuutos johtaa.

Edustaja Autto nosti suullisella kyselytunnilla tämän saman asian esiin puhuessaan Lapista: matkailualasta, ravintola-alasta ja erilaisista kokeilumahdollisuuksista sillä suunnalla. Esimerkiksi alueellisesti Lapissa voitaisiin joitakin asioita kokeilla, miten se toimii. Näinhän itse asiassa peruskoulu jalkautettiin Suomeen. Lähdettiin pohjoisesta liikkeelle ja asteittain eteenpäin, ja jos oli korjattavaa, niin sitten korjattiin, kun saatiin kokemusta käytännön kokemusten ja elämän kautta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Autto.

17.21 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Haluan tähän alkuun todeta tarkastustoiminnan tärkeydestä ja kiittää sekä tarkastusvirastoa että tarkastusvaliokuntaa tästä työstä, jota teette. Se on aivan valtavan tärkeää, jotta laajasti luottamus hallintoon Suomessa säilyy sillä hyvällä tasolla, joka se on meillä perinteisesti ollut. Ja kiitos myös valiokunnan puheenjohtajalle, edustaja Alanko-Kahiluodolle, tästä mietinnön esittelystä.

Tosiaan tarkastustoiminnan merkitystä ei voi sillä tavalla liikaa korostaa, koska kun ajatellaan, mikä on tehnyt tällaisesta pienestä vähäväkisestä maasta viimeisen 150 vuoden aikana sen ihmeellisen menestystarinan, joka on johtanut siihen, että kun nyt maailmalta tänepäin katsotaan, katsotaan ehkäpä melkein mittarilla kuin mittarilla maailman parasta maata, niin se on ilman muuta se, että suomalaisilla on laaja luottamus lakiin. Kun on oikeus ääneen, niin voi myöskin luottaa lakiin mutta on myöskin luottamus viranomaisiin ja instituutioihin. Kun voi kokea sen, että laki on kaikkien niiden puolella, jotka lakia noudattavat, niin silloin myös nämä instituutiot suojelevat niitä, jotka oikein toimivat. Se auttaa myös luomaan vahvan luottamuksen kanssaihmiin, ja se on tietysti valtavan tärkeä käyttövoima menestyvälle yhteiskunnalle. Tällä pieni ja varsin köyhistä taustoista aikanaan tätä menestystä rakentamaan alkanut kansakunta on varmasti voinut monta vaikeutta voittaa ja monia hienoja asioita saavuttaa. Niistä edustaja Kiuru edellä mainitsi esimerkiksi tuon peruskoulun, josta olemme voineet olla ylpeitä.

Mutta kieltämättä tuleville hallituskausille, tuleville eduskunnille jää työtä palauttaa ehkäpä se peruskoulukin siihen tietynlaiseen loistoon, jossa se on ehkä mennä vuosikymmeninä ollut, kun ne oppimistulokset, mitä vaikkapa 80-luvulla pystyttiin tuottamaan, olivat niitä, jotka sitten mahdollistivat sen pohjan, että ne nuoret, jotka koulussa sitten jatkoivat kohti jatko-opintoja ja yliopistouraa, muita opintoja, olivat niitä, jotka sitten tuossa vuosituhannen vaihteen molemmin puolin työelämässä tekivät Suomelle sen ihmeen, että maailmalta kun katsottiin, niin katsottiin maailman kilpailukykyisintä kansantaloutta. Eliikkä koulutus on valtavan tärkeä asia, ja tässä mielessä tietysti tämä viime vuoden tarkastuskerromus kosketteleekin erityisesti koulutusta tuon opintotukikononaisuuden kautta, mutta kaiken kaikkiaan tämä sosiaaliturvakononaisuus on valtavan tärkeä kysymys.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Arvoisa puhemies! Ehkä haluaisin tällä, mitä edellä sanoin, vähän pohjustaa sitä, että tämä mietintö mielestäni kyllä osaltaan myöskin kuvaa sitä uudistamisen tarvetta, jota suomalaisessa yhteiskunnassa on, palauttaa asioita hieman sinne hyvinvointivaltion perusajatuksen äärelle, sen ajatuksen äärelle, että kun jokainen työkäinen ja työkykyinen saatuaan sen maailman parhaan koulutuksen, sen pohjalta, osallistuu sitten työelämään, niin pystymme rahoittamaan hyvät palvelut kaikille ja perustellut, välttämättömät tulonsiirrot heille, jotka niitä tarvitsevat. Kieltämättä viime vuosikymmeninä meillä on tämä hyvinvointivaltion perusidea lähtenyt hieman hukkumaan siinä mielessä, että nämä tulonsiirrot ovat kasvaneet niin suuriksi, ja yhteiskunnassa on menetetty myös sellaista työn tekemisen eetosta ja itse asiassa ajateltu, että joissain tilanteissa joillekin ja itse asiassa valitettavan isolle joukolle suomalaisia tulonsiirrot ovat koko elämän ajan ensisijainen tulon hankkimisen lähde. Tämä on itse asiassa johtanut jo siihen, että meillä alkaa olla tällaista periytyvää, ylisukupolvista huono-osaisuutta sen vuoksi, että vaikka tulonsiirrotkin ovat hyvällä tasolla, niin eiväthän ne tietenkään voi taata kovin leveää leipää. Ja tämä on ilman muuta asia, joka yhteiskunnassamme tulee nyt kaikkein kipeimmin korjata, se, että saadaan Suomeen palautettua se työn tekemisen eetos, jolla varmistetaan, että työtä tekemällä jokainen työkäinen, työkykyinen tarjoaa toimeentulon itselleen, läheisilleen ja osaltaan rakentaa tämän koko hyvinvointivaltion rahoituspohjaa, jolla sitten ne kaikki välttämättömät yhteiset menot voidaan rahoittaa.

Sosiaaliturvan täytyy olla vain turvaverkko, joka pompauttaa sitten niissä elämäntilanteissa, joissa sitä yhteiskunnan tukea tarvitaan, takaisin sille uralle, joka johtaa työelämään ja siihen, että jokainen itse pystyy omalla panoksellaan oman hyvinvointinsa parhaiten rahoittamaan ja järjestämään. Ja tämä työnteon eetos meidän pitää palauttaa, koska tosiaan se, että ihmiset jäävät näiden erilaisten kannustinloukkujen vangiksi ja ikään kuin sitten roikkumaan sosiaaliturvan varaan, johtaa kierteeseen, jossa tällainen vähäosaisuus — ja voi sanoa suoraan huono-osaisuus — alkaa periytyä, ja sitä emme halua kenellekään, vaan toivomme, että löydämme ratkaisuja siihen, että suomalainen yhteiskunta on sitä, että täällä parhaansa tekeminen aina kannattaa, ja sitä, että jokainen suomalainen myös kokee, että parhaansa kannattaa lähteä tekemään sekä oman että yhteisen hyvän vuoksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Risikko.

17.27 Paula Risikko kok: Arvoisa herra puhemies! Täällä tosiaan esiteltiin Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomukseen eduskunnalle 2022 liittyvä tarkastusvaliokunnan mietintö, ja edustaja Alanko-Kahiluoto ansiokkaasti meille esitteli tätä mietintöä. Ihan muutama nosto sieltä. Ensiksikin, erinomaisen hyvä oli tämä teidän mietintönne. Te olitte nostaneet siellä erinomaisen hyviä kohtia. Muutamasta niistä:

Tuo kannustava sosiaaliturva, jota minä itse haluan korostaa — miten me saataisiin se sosiaaliturva oikeasti niin, että se kannustaa työnteekoon? Nyt valitettavasti on monesti niin, että meillä on tilanne yksinkertaisesti se, että sosiaaliturva ei kannusta ottamaan työtä vastaan, varsinkaan pienipalkkaisia työtehtäviä, ja sitten nämä kannustinloukut tekevät sitä osittain. Kun olen itse, kun olen ollut sosiaali- ja terveysministerinäkin ja näitä asioita paljon pohtinut, asiantuntijoidenkin kanssa jutellut, niin kyllä se valitettavasti vain niin on, että se kannustinloukku on aina jossakin, jos emme uskalla puuttua määrättyihin kriittisiin kohtiin. Nyt vain päättäjien pitää päättää, missä se kannustinloukku on. No minä olen vähän sitä mieltä, että tämäkin pitäisi ratkaista jotenkin niin, että niitä kannustinloukkuja oli-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

si mahdollisimman vähän, ja jos niitä jossakin on, ne olisivat nimenomaan sellaisia, jotka kannustavat ottamaan vastaan työtä. Työ on parasta sosiaaliturvaa, ja se tuo sitä toimeentuloa ihmiselle itselleen ja hänen perheelleen.

Tässä mietinnössä nostettiin myöskin opintotuki uudistukset. Olen tuossa sivistysvaliokunnan puheenjohtajana jo itsekin ja me ollaan meidän lausunnoissa ja mietinnöissäänkin linjattu sitä, että se vaatii sellaisen kokonaisuudistuksen, tuo opintotukilainsäädäntö, ja se on varmasti tulevilla eduskuntakaudella vähintäänkin aloitettava.

Sitten tämä sosiaaliturvauudistushan, mitä nyt tämä sosiaaliturvakomitea tekee, on valtavan tärkeää työtä, mutta kyllähän se aika vaikea on, kun se on valtavan kompleksista lainsäädäntöä ja hyvin monimutkaistakin, koska sitä on aina tilkkutäkkimäisesti vaan sitten tehty ja kehitetty. Kuka sitten uskaltaa uudistaa sen perin pohjin — se on aika vaativa homma.

Sitten erityisesti haluan kiittää siitä, että täällä pohdittiin uudistusten vaikuttavuuden ja tulosten arviointia. Kyllähän tänä päivänä se kova ja tärkeä sana on vaikuttavuus. Eli meidänhän pitäisi ennakolta arvioida aina niitä, mitä suunnitellaan, ja sitten pitäisi jälkikäteen arvioida, miten ne menivät. Olen itse pohtinut hyvin pitkälle sitä. Luulen, että Alanko-Kahiluoto on tutkijamyönteinen ihminen ja vaikuttavuudesta hyvin kiinnostunut. Minä olen miettinyt sitä, että tuleva hallitusohjelma pitäisi olla rakennettu niin, että siellä on nimenomaan vaikuttavuuden arviointi, että yhtä ainutta toimea ei ministeriöissä tehtäisi, jos niissä ei ole vaikutusten arviointia, kustannusvaikuttavuutta mietittyä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Heinonen.

17.30 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä on hyvää keskustelua käyty tarkastusvaliokunnan mietinnön pohjalta. Edustaja Kiuru nosti esille kokeilukulttuurin, ja se on varmasti sellainen asia, että kannattaa meidän tyypisessä maassa laajemminkin ottaa käyttöön. Meillä on hyvin erilaisia alueita, ja toisilla alueilla toinen toimii ja toisella ei, ja tietysti silloin kannattaa miettiä, voitaisiinko edetä vaikkapa vähän vaihteittain.

Edellä edustaja Risikko puhui kannustavasta sosiaaliturvasta. Ajattelen hyvin samalla tavalla. Mutta oma huomioni, jota halusin ottaa esille, on opintotuki uudistus ja siinä tehty tarkastusvaliokunnan työ. Oikeastaan yritin tuossa kyselytunnilla päästä tähän samaan aihealueeseen nostamaan tämän esille. Nyt kun tämä on niin sopivasti heti tähän kyselytunnin perään, niin ajattelin, että otan tämän, minkä olisin siellä ottanut.

Täällä puhuttiin kyselytunnilla hetki sitten työvoimapulasta. Meillä työvoimapula on tällä hetkellä sellainen, että se ei ole enää vain jossain yhdessä tietyssä ammattikunnassa tai alueella tai muualla, vaan se on hyvin laaja, itse asiassa koskee lähes koko yhteiskuntaa, koko Suomea ja kaikkia eri ammattikuntia.

Opiskelijoiden opintotuki uudistuksessa tämä hallitus on tehnyt hyvän toimen, jossa tehtiin päätös vapaan tulon rajojen korottamisesta 50 prosentilla. Nyt oikeastaan olisin halunnut tätä ministeriltä kysyä ja haastaa siihen, olisiko tässä itse asiassa paikka vaikkapa määraikaisesti luopua vapaan tulon rajoista kokonaan. Kun meillä on erittäin raju työvoimapula esimerkiksi hoiva-alalla, varhaiskasvatuksessa ja monessa muussa, sijaispula on todella akuutti, niin silloin olisi mahdollisuus saada täältä nuorista apuja näihin tehtäviin. Ja vielä jos siinä tilanteessa se opiskelija, joka työhön tulee, pääsisi sille omalle alalle, mihin hän on valmistumassa tai mihin hän on opiskelemassa, niin se olisi monessa mielessä tiettyllä tavalla win-win-tilanne. Nuori saisi työkokemusta siitä omasta alastaan, työvoimapu-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

lasta kärsivä ala saisi kaipaamaansa työvoimaa, ja toisaalta sitten myös verotuloja tähän maahan tulisi. Ja kun tässä mietinnössä puhutaan myös opintolainan koroista, voisi ajatella sitäkin, että ei meidän opiskelijoille ja nuorille muuten yhtään tekisi pahaa saada hivenen lisää rahaa käyttöön tässä tilanteessa, kun elinkustannukset ovat rajusti nousseet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Essayah.

17.33 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Oli mukava kuulla tässä edellä kollegojen puheenvuoroja ja erityisesti tästä sosiaaliturvauudistuksesta, joka on noussut tässä Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksesta annetussa mietinnössä hyvin esille. Kyllä tosiaankin tämä sosiaaliturvakomitea on nyt istunut tämän kauden, ja oikeastaan tärkein asia, mihin toivon, että kaikki puolueet nyt sitoutuisivat, on se, että tätä työtä jatketaan. Tämähän perustettiin kahdeksanvuotiseksi työryhmäksi, ja nyt ollaan puolessavälissä. Ensi viikolla meidän on sitten tarkoitus tulla myöskin julkisuuteen näitten niin sanottujen väliraporttien kanssa ja tuoda esille myöskin niitä ajatuksia, mitä tuossa matkan varrella on syntynyt.

Se on aivan selvä, että sellaista kertakaikkisen yhdellä kertaa tapahtuvaa sosiaaliturvauudistusta on turha odottaa. Meidän sosiaaliturvauudistus tai -malli on ylipäätänsä vuosien varrella syntynyt, ja sitä on paikattu aina vähän sieltä ja täältä — on tullut uusia etuuksia ja entisiä on sulautettu ja muuta vastaavaa — elikkä siitä on tullut kohtuullisen monimukainen, mikä tässä mietinnössäkin nousee esille. Täällä puhutaan näistä kannustinloukuista mutta myöskin ihan näistä byrokraatialoukuista ja informaatioloukuista. Näitä kaikkia on varsin laaja-alaisesti nyt tuossa työssä pyritty kartoittamaan, mutta minun mielestäni tuossa työssä on ollut se hyvä puoli, että on selkeästi ajatus siitä, että halutaan oikeasti nyt tehdä niitä uudistuksia, niin että ei olisi jälleen kerran yksi sosiaaliturvaa pohtiva komitea tai työryhmä, joka tuottaa raportin tyyliin ”Suomen sosiaaliturvan ongelmat ja kannustinloukut ja byrokraatia- ynnä muut loukut”, koska niitä selvityksiä tämä maa on jo ihan tarpeeksi tehnyt ja nyt olisi oikeasti aika tehdä niitä ratkaisuja.

Myöskin se ajatus siitä, että lähdetään viemään tällaista kannustavan perusturvan mallia eteenpäin: kristillisdemokraatit ovat esittäneet jo viime vaalikaudella, että se olisi Suomessa nimenomaan se toimiva malli elikkä että meillä on yksi tällainen perusetuus, jonka päälle on sitten mahdollisuus rakentaa lisäosuuksia esimerkiksi liittyen vaikkapa huoltojuuteen tai asumiseen tai sitten harkinnanvaraisuuteen. Ja sitten vielä tämä malli: meillä on iso poliittinen konsensus siitä, että se nimenomaan on edelleenkin syyperusteinen ja vastikkeellinen, ei kansalaispalkkamallinen malli. Se, että me ollaan tuossa työryhmässä päästy tästä ajatuksesta yksimielisyyteen ja lähdetty näitten poliittisten reunaehtojen varassa sitä myöskin viemään eteenpäin, on todella jo iso askel eteenpäin. Nyt pitää vain sitten päästä oikeasti niihin konkreettisiin avauksiin ja sitten niihin lakimuutoksiin.

Tämä valiokunnan mietintökin nostaa esille juurikin nämä kannustinloukkuongelmat, ja se, että meillä on tullut mukaan tämä tulorekisteri, omalta osaltaan auttaa siihen automaattiseen kannustinloukkujen välttämiseen, milloinkaan esimerkiksi sosiaaliturvan, verotuksen ja palkkatulon yhteensovittaminen voidaan tehdä lineaarisesti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Autto.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

17.37 **Heikki Autto kok:** Arvoisa puhemies! Tässä on ollut erittäin hyviä puheenvuoroja ja todella hyvää keskustelua tärkeistä teemoista. Tuossa edellisen puheenvuoroni aikana en käsitellyt oikeastaan ollenkaan tarkastusvaliokunnan arvostetun jäsenen Pauli Kiurun esiin nostamaa kokeilukulttuurin tärkeyttä.

Kun ajatellaan vaikkapa sosiaaliturvan uudistamista, niin se on niin valtava kokonaisuus, että olisi varmasti paikallaan eri osa-alueista pystyä saamaan aikaan enemmän sellaisia kokeiluja, joilla voidaan ihan oikeasti saada vertailtua ja kunnollista vertaisarvioitua tutkimustietoa siitä, mitä erilaisten uudistusten vaikutukset sitten ovat. Totta kai voimme vertailla kansainvälisesti, mutta Suomi on hyvin omaleimainen maa monessa mielessä ja yhteiskunta, jonka olemme rakentaneet, on hyvin omaleimainen. Tietenkin Pohjoismaihin voimme vertailla, ja sieltä hyvin paljon mallia olisikin otettavaksi vaikkapa sosiaaliturvan kannustavuuden osalta, mutta tällaista alueellista tai tiettyihin eri väestöryhmiin kohdentuvaa reippaidenkin kokeilujen kulttuuria kannattaisi ilman muuta edistää.

Jos, arvoisa puhemies, on niin, että vuoden 2000 perustuslakiuudistus, joka takaa eittämättä suomalaisille valtavan määrän erilaisia oikeuksia, on esteenä sille, niin pitääkö jopa tehdä sitten sellainen muutos perustuslakiin, että todetaan, että kyllä Suomessa kokeiluja voi tehdä, ei tarvitse aina koko järjestelmää kerralla muuttaa? Nyt hyvin monessa asiassa, kun ei saada kokeilujen kautta riittävästi tietoa siitä, miten jokin uudistus oikeasti voisi toimia, uhkaavat jäädä ne uudistukset kokonaan tekemättä. Ei varmastikaan perustuslain tarkoitus ole se, vaan perustuslain tarkoittamat oikeudet ovat nimenomaan sitä, että Suomea kehitetään maailman parhaana maana.

Tuossa aiemmassa puheenvuorossani viittasin siihen, että vuosituhaten vaihteen molemmin puolin Suomi oli lähes mittarilla kuin mittarilla arvioituna maailman kilpailukykyisin kansantalous, mutta jos me teemme itsestämme ikään kuin vuoden 2000 ulkomuseon, niin mehän jämähdämme paikallemme, kun kaikki muut kehittyvät, ja monet ovat jo ohittaneetkin meidät siitä tilanteesta, kun haetaan vertailukohtaa. Elikkä tätä edustaja Kiurun viisaasti esiin nostamaa kokeilukulttuuria myös itse kannatan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Risikko.

17.40 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Vielä jatkan tuosta äskeisestä. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja Alanko-Kahiluoto nosti esille tästä mietinnöstä myös tämän uudistusten vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden seurannan ja arvioinnin, ja minä vielä palaan siihen ideaani, mitä olen pohtinut.

Nythan valtiovalta on lisännyt nimenomaan tätä vaikuttavuusperusteista ohjausta: sosi- ja terveysministeriöön on perustettu yksikkö, samoin tällainen osaamiskeskittymä myöskin valtiovarainministeriön budjettiosastolle. Nämä ovat niitä sellaisia, että sitä vaikuttavuutta on alettu nyt aivan eri tavalla arvioida, kehittää, ohjata siihen suuntaan. Nyt mielestäni olisi sellainen aika, että myöskin hallitusohjelma ottaisi tämän vaikuttavuuden yhdeksi sellaiseksi perusteemaksi, että aina silloin, kun meillä on vähän rahaa, tätä kustannusvaikuttavuutta pohdittaisiin ja mitään uudistusta ei missään ministeriössä toimeenpantaisi ennen kuin on mietitty sen kustannusvaikuttavuus. Vaikka siellä hallitusohjelmassa olisi tietenkin niitä tavoitteita, mihin yritetään päästä, ja niitä toimenpiteitä olisi sovittu, niin kuitenkin ne aina toimeenpantaisiin vasta sitten, kun se vaikuttavuuden arviointi on tehty. En muista, mikä maa se on, mutta jossain maassa on siis hallituksella ihan tällainen ulkopuolinen ryhmä, joka kokoontuu määrätyn väliajoin ja antaa nimenomaan ohjausta

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

siitä vaikuttavuuden kehittämisestä ja arvioi sitä vaikuttavuutta, onko toimi järkevä. Ja se kustannusvaikuttavuus on keino priorisoida niitä toimia, ja nimenomaan pohditaan sitä kustannusvaikuttavuutta. Haastankin nyt vähän, kun tässäkin salissa on paljon sellaisia, jotka ymmärtävät tämän vaikuttavuuden perään, että voitaisiin pitää ihan vaikka sellainen pyöreä pöytä ja pohtia sitä yhdessä kollegojen kanssa, minkälainen on vaikuttavuusperusteinen hallitusohjelma. Se edellyttää tietysti sitten sitä, että ministeriöissä tehdään sitä vaikuttavuusperusteista ohjausta ja kehittämistä.

Sitten täällä oli vielä kokeiluista — tämä on oma muistikuvani — ja minä kannatan nimenomaan tätä kokeilukulttuuria. Silloin aikoinansa tein lain, jossa annettiin kokeiluna mahdollisuus syrjäytyneitten nuorten auttamiseen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn, ja tehtiin sellainen lainsäädäntö, että moniammatillinen yhteistyö oli paljon helpompaa. Siitä sainkin tässä hiljattain palautetta, että olipa se hyvä laki, mutta ongelma oli se, että kun oli seuraava hallitus, niin sitä lakia ei sitten enää jatkettu. Mielestäni se on yksi sellainen, joka kannattaa sieltä naftaliinista nyt kyllä kaivaa. Jos me aiotaan taklata jotenkin tätä syrjäytymistä ja ennaltaehkäistä sitä, niin meillä pitää moniammatillisen yhteistyön olla paljon helpompaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Koponen, Ari.

17.43 **Ari Koponen ps:** Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu tänään myös peruskoulusta, ja kuten oppimistulokset näyttävät, niin alaspäin olemme menossa. Peruskoulussa pitäisi-kin ottaa muutama askel taaksepäin. Siellä pitäisi jokaisen tukea tarvitsevan oppilaan myös se tuki saada. Hallituksen kolmiportaisen tuen uudistus jäi tällä kaudella vain Oikeus oppia-ryhmän raporttiin.

Inklusio tulisi poistaa, samoin liiallinen itseohjautuvuus, ryhmäkokoja tulisi pienentää. Enemmän kirjoja, vähemmän digiä: tämä toive tulee niin oppilailta kuin opettajilta. Selkeät vähimmäisosaamiskriteerit toisen luokan loppuun, ja sormien läpi katsominen pitäisi lopettaa esimerkiksi juuri luku- ja kirjoitustaidon osalta, mitkä ovat erittäin kriittisiä jatko-opinnoissa. Opettajan auktoriteetti tulisi palauttaa. Opettajien jaksamiseen tulisi puuttua. Heidän päätehtävänsä on opettaa, lisäksi muihin toimintoihin. Koko kouluyhteisön hyvinvoinnin tärkeyden ymmärtäminen ja sen lisääminen sekä myös perheiden vasuu. Tässä muutamia konkreettisia esimerkkejä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Vikman.

17.44 **Sofia Vikman kok:** Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintö nostaa esiin kannustinloukkujen ongelmia. Meillä on liikaa tilanteita, joissa työn tekeminen tai opiskeleminen ei ole taloudellisesti niin kannattavaa kuin jäädä kotiin. Tähän meillä ei tietenkään ole varaa.

Tähän asiaan liittyy myös opintotuki ja se, mihin me opetamme jo nuoria. On hullunkurista, että matalat tuloajat opettavat ja ovat opettaneet nuoret laskemaan, paljonko töitä voi tehdä ilman, että menettää tukia. Ahkeruudesta pitää aina palkita, ei rangaista. Onkin hyvä, että hallitus lopulta viime vuonna tuli kokoomuksen linjalle opintotuen tuloajojen pysyvän korotuksen suhteen ja pääsemme siihen, että ainakin hieman enemmän ahkeruudesta palkitaan ja opiskelijat saavat tehdä työtä niin lisätulojen kuin arvokkaan työkokemuksenkin hankkimiseksi. Samalla yhteiskunta viestittää, että työnteko on arvokasta ja tärkeää.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Joka tapauksessa meillä on vielä paljon kannustinloukkujen purkamista niin sosiaaliturvan uudistamisessa kuin sitten tässä. Vaikka nyt opintotuen tulorajoihin saatiin parannusta, niin kannattaisiko tässä työvoimapulan tilanteessa, ja kun valiokunnan mietintökin nosti opiskelijoiden velkaantumisen ongelmaa esiin, sallia vielä enemmän opiskelijoille mahdollisuuksia työntekoon ja esimerkiksi poistaa opintotuen tulorajat kokonaan tai nostaa niitä vielä merkittävästi?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kankaanniemi.

17.46 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tämä kokeilukulttuurin omaksuminen tai sen kautta eteneminen on hyvin mielenkiintoinen asia, ja pidän sitä kyllä erittäin selvittämisen arvoisena. Meillähän on viime vuosina tai ainakin jonkin aikaa sitten erilaisia kokeiluja järjestetty. Muistan nyt esimerkiksi Kainuun hallintokokeilun ja niin edelleen, mutta ehkä täällä sosiaali- ja terveystieteiden tai koulupuolella ei niitä ole ollut.

Tässä nousi ilmi, että perustuslaki saattaa estää niitä, mutta tämä meidän järjestelmä kun on sellainen, että perustuslakivaliokunta ei voi etukäteen ottaa kantaa vaan vasta sitten, kun on hallituksen esitys, jonka perustuslakivaliokunta sitten arvioi siltä kannalta, onko se perustuslain mukainen, niin meillä täytyisi ehkä tehdä niin, että tämäntyyppisistä asioista rohjettaisiin antaa hallituksen esityksiä ja sitten perustuslakivaliokunta katsoisi, voidaanko mennä niiden mukaan. Ainakin usein on ollut niin, että jos kokeilu on määräaikainen ja tarkkarajainen, niin se on mennyt perustuslakivaliokunnan seulan läpi ja näitä on voitu silloin järjestää — varmaan nämä keskeiset perustuslain ehdot täytyy toki sen lisäksi täyttää.

Tämä neljän vuoden vaalikausi on tässä tietysti vähän ongelmallinen eli vähän lyhyt, kun tällainen kokeilu pitää hyvin suunnitella hallituksen toimesta ja sen jälkeen riittävän ajan olla kokeilun käynnissä, sen jälkeen on tarpeen tehdä hyvin huolellinen selvitys kokeilun tuloksista, ja sitten saattaakin olla, että eduskuntakausi ja hallitus vaihtuvat ja uuden hallituksen linjana on hylätä kaikki edellisen hallituksen hyvätkin aiheet. Näin ei saisi olla, ja siihen edustaja Risikon esittämä malli, että puolueet kävisivät tällaisen keskustelun ja valmistautuisivat tähän, olisi kyllä yksi erinomainen tapa edetä asiassa. Eli kannatan ja kannustan tähän suuntaan.

Toinen kysymys tässä oli tämä vaikuttavuus, joka nousi esille, ja se on todella tärkeää, että jokaisen uudistuksen, jokaisen hankkeen vaikutusarviot, kustannusvaikutusarviot ja muut, tehdään varsin tarkkaan. Meillähän lakihankkeissa on aina tehtävä ympäristövaikutusten, tasa-arvovaikutusten, taloudellisten vaikutusten ja niin edelleen arviot, mutta se kokonaisarvio kuitenkin esimerkiksi kustannustehokkuudesta ja -vaikuttavuudesta usein on vähän haksalla hallituksen esityksistä, eli myös siihen pitäisi vahvasti kiinnittää huomiota.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Alanko-Kahiluoto.

17.49 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja lämmin kiitos kollegoille erittäin hyvästä keskustelusta samoin kuin mielenkiinnosta tätä tarkastusvaliokunnan yksimielistä mietintöä kohtaan.

Meidän valiokuntamme teki heti tämän kauden alussa tällaisen oman selvityksen siitä, miten voitaisiin parantaa säädösvalmistelun laatua. Se on mielestäni kyllä erittäin on-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

nistunut selvitys, ja mielelläni sitä suosittelen teille kaikille perehdyttäväksi ihan tulevaa lainsäädäntövalmistelua ja hallitusohjelmaakin silmällä pitäen. Tässä selvityksessähän kävi ilmi se, että Suomessa erityisesti jälkiarviointien osalta ollaan jäljessä muita maita. Vaikka meillä vaikutusarvioinneissa noin ylipäättään on paljon parannettavaa, niin erityisesti sitten näissä jälkiarvioinneissa ollaan huomattavasti tasolla kuin monissa muissa maissa. Samaten meillä on puutteita ihan vaikutusarviointien valmistelun osaamisessa samoin kuin sitten resursseissa ja ohjaamisessa, elikkä saattaa puuttua myös poliittista tahtoa tehdä näitä vaikutusarviointeja. Tällä vaalikaudellahan hallitusohjelmaan kirjattiin se, että vahvistetaan tietoperusteista päätöksentekoa, ja tässä kohtaa kannattaa huomioida se, että nimenomaan vaikutusarvioinnit ovat yksi tapa lisätä tietoperusteista päätöksentekoa elikkä sitä, että on tietoa päätöksenteon tukena muun muassa näistä vaikutuksista.

Mitä tulee sitten näiden vaikutusarviointien kehittämiseen, niin olisi tärkeää myös, niin kuin meidän valiokuntamme on huomionnut, kehittää sitä, kuinka pehmeitä vaikutuksia arvioidaan. Nimittäin niitäkin voidaan arvioida, ja se on minusta erittäin hyvä uutinen, että sekin on mahdollista. Esimerkiksi on mahdollista arvioida sitä, minkälaisia pehmeitä vaikutuksia vaikkapa työlainsäädännöllä tai työvoimapolitiikalla on. Se on ihan mahdollista, mutta sitä pitäisi enemmän tehdä.

Samoin, niin kuin tässä tuli keskustelussa esille, tarvitaan tilastointia, sen kehittämistä. Esimerkiksi kun lähdetään tekemään isoa opintotukiudistusta, mikä varmasti on tarpeellinen, kuten edustaja Risikko toi esille, niin on kuitenkin hyvin tärkeää, että tällaisen ison lainsäädäntöhankkeen lähtökohtana on riittävästi tilastointia vaikkapa siitä, miten opintotuki, sen taso, on vaikuttanut opiskelijoiden mahdollisuuteen keskittyä opiskeluun, opiskelijoiden jaksamiseen tai velkaantumiseen.

Ja samoin mitä tulee tähän kokeilukulttuuriin, on myöskin tärkeää kehittää sitä, miten kokeillaan. Elikkä ei vain kokeilla, vaan kehitetään sitä, miten tehdään ikään kuin tieteellisesti, tutkimuksellisesti uskottavia, valideja kokeiluja. Sekin on oma kysymyksensä, ja siihen kannattaa panostaa. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Niemi.

17.53 Veijo Niemi ps: Kiitos, arvoisa puheenjohtaja! Käsittelyssä on VTV:n vuosikertomus eduskunnalle 2022. Tarkastusvaliokunnan jäsenenä mutta myöskin eduskunnan tilintarkastajien puheenjohtajana nostan muutamia asioita esille.

Mehän eduskunnan tilintarkastajina tarkastamme myöskin VTV:tä, ja salissahan on nyt todella hyvää käsittelyä ollut tästä asiasta muun muassa valiokunnan puheenjohtaja Alan-ko-Kahiluodon ja monen muun toimesta. Siksi omassa puheenvuorossani nostan osin esille vain pääkohtia VTV:n toiminnasta. Elikkä tällä kohtaa VTV lausuu hyvin ja valtion virastot esittävät pääosin oikeat ja riittävät tiedot. Elikkä nyt he ovat asian ytimessä. Seuraava toimiva hallinto tarvitsee suunnitelmallisuutta ja konkreettisia tavoitteita. Ja lopuksi ennen kaikkea on tämä, missä ehkä voisi sanoa, että hieman VTV:llä oli laivakurssi poissa uralta, mutta nyt he lausuvat: ”Tarkastusvirasto keskittyy lakisäätteisiin tehtäviinsä.” Ja tämä on hyvin tärkeä osio VTV:n toiminnassa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Vikman.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

17.54 **Sofia Vikman kok:** Arvoisa puheenjohtaja! Täällä ainakin edustajat Autto ja Koponen ottivat puheeksi perusopetuksemme, peruskoulumme, tilanteen. Pienen Suomen menestys on perustunut korkeaan osaamiseen. Olemme tottuneet ajattelemaan, että Suomi on maailman koulutetuin, maailman osaavin kansa ja meillä osaajia riittää. Tässä viitataan myös äskeisen kyselytunnin jälkimaininkeihin. OECD:n uusi koulutustasovertailu kuitenkin kertoo karun totuuden. Siinä, missä aiemmin olimme osaamistasossa Yhdysvaltojen ja Etelä-Korean luokassa siellä maailman parhaiden joukossa, olemme nyt pudonneet sinne Turkin ja Chilen sarjaan. Jokainen ymmärtää, että tämä ei ole Suomelle oikea viiteryhmä, ja korkeakoulutettujen osuutta väestöstä on onnistuttava nostamaan.

Pohja tälle meidän osaamiselle kuitenkin luodaan perusopetuksessa. Perusopetus on saatava kuntoon. Meillä ei ole varaa nykyiseen tilanteeseen, jossa noin joka kahdeksas nuori päättää perusopetuksen vailla toisen asteen opinnoissa tarvittavia riittäviä perustaitoja: taitoa lukea, laskea, kirjoittaa. Oppivelvollisuuden pidennyskin valuu hukkaan, jos perusopetusta ei laiteta kuntoon. Keinoja ovat: oppimisen tuki kuntoon, työrauha oppilaille ja opettajille, apua ongelmiin ajoissa esimerkiksi ehdottamamme terapiatakuun toteuttamisella. Jos täällä nyt olisi vielä joku hallituksen ministereistä vastaamassa, niin haluaisinkin kysyä hallitukselta sitä, miksi näihin Suomen menestyksen kannalta oleellisiin asioihin ja ehdotuksiin perusopetuksen kuntoon laittamisessa ei ole tämän hallituksen vahtivuorolla tartuttu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Hoskonen.

17.56 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Vielä pari huomiota tästä tarkastusvaliokunnan hyvästä mietinnöstä.

Todellakin nämä kannustinloukut ovat se asia, joka itseänikin huolestuttaa. Meille on luotu sellainen byrokraattinen järjestelmä esimerkiksi työttömyyden puolelle, että ei se järjestelmä kyllä tätä päivää enää vastaa. Oikeastaan toivoisin sinnekin puolelle sellaista porkkanavaihtoehtoa, en keppivaihtoehtoa, että henkilö, joka hakeutuu töihin oma-aloitteisesti, menestyy siinä linjallaan, löytää töitä, palkittaisiin, kun hän ei ole enää työttömänä vaan on töissä, ja tällä keinolla aktivoitaisiin se ihminen työhön. Tämä kannustinloukku-maailmahan on siitä ikävä, että monelle työttömälle se työttömyys on joissakin olosuhteissa jopa parempi vaihtoehto kuin mennä pienipalkkaiseen työhön.

Mutta nyt kun katsoo tätä meidän Suomen sosiaaliturvajärjestelmää ja varsinkin eläkejärjestelmää, niin sitä eläkejärjestelmään on uudistettu. Nuori, joka menee töihin vaikka 15-vuotiaana, alkaa kerätä itselleen eläketurvaa jo silloin 15-vuotiaana. Aikanaanhan, silloin kun allekirjoittanut meni työelämään, vasta 23-vuotiaana alkoi karttua eläke. Tulipahan melkein 10 vuotta tehtyä siinä töitä ilman eläketurvan karttumista. Siinä mielessä nuoret ovat paremmassa asemassa. Niinhän se pitää ollakin. Näin pitää kannustaa ihmisiä töihin, jos nyt tämän maan velat halutaan maksaa ja ihmisten elintaso parantaa ja ylläpitää ja ennen kaikkea hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut ylläpitää. Jos ei ole työpaikkoja, ei ole verotuloja, eikä silloin ole hyviä palveluitakaan. Tämä noidankehähän meillä edessämme aina on.

Velkaantumisesta, arvoisa puhemies, lopuksi vain sen verran, että kotitalouksien velkaantuminen totta kai on valtava ongelma, ja sama koskee valtiota. Kyllä Valtiontalouden tarkastusvirastolla tulevina vuosina aivan varmasti on valtavasti töitä, kun katsotaan, että tätä taloutta pidetään tarkasti. Mutta ei se Valtiontalouden tarkastusviraston hyvydestä tai

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

osaamisesta ole kiinni. Kyllä meidän poliitikkojen eli Suomen eduskunnan pitää nyt saada lisää jämakkyttä tähän toimintaan niin, että yksinkertaisesti alamme tehdä sellaista politiikkaa entistä tehokkaammin, jolla pystytään valtion menoja järkevästi supistamaan ja tulovirtaa kasvattamaan, koska velkaantumismuutos on ollut sillä tasolla yleensäkin — koskee sekä julkista taloutta että yksityistaloutta ja valitettavasti jonkin verran yrityksiäkin — että velkaa on surutta otettu. Nyt kun korko on lähtenyt nousemaan, niin olemme tähän kaaruun totuuteen heränneet. Mutta uskoakseni tässä voi sanoa sen vanhan totuuden, että kylä se maailma opettaa meitä kävelemään oikeaa vauhtia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin tekee. — Ja edustaja Puisto.

17.59 Sakari Puisto ps: Arvoisa puhemies! Kokeilukulttuuri on hyvin suotavaa, vaikuttavuuden mittaaminen näissä kokeiluissa ja yleensäkin lainsäädäntöhankkeissa. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja ja asian esittelijä, edustaja Alanko-Kahiluoto nosti kommenttipuheenvuorossaan esiin, miten tieteellistä tutkimusta voisi käyttää vaikuttavuuden mittaamisessa. Näkisin, että tässä tärkeintä on itse asiassa ottaa mukaan tutkijat jo ihan siinä kokeiluiden suunnitteluvaiheessa, koska silloin he pääsevät itse punnitsemaan ja arvioimaan, mitkä ovat ne mittarit ja parametrit, mitä mitataan, mitkä ovat oleellisia, mitkä parametrit korreloivat keskenään, mitkä eivät ja niin edespäin. Tämä on tärkeätä, samoin se, että he itse osallistuvat siihen työhön. Mitä paremmin erilaista dataa pystytään mittaamaan mieluiten reaaliajassa, sitä parempia tuloksia saadaan, ja tutkijat ovat tässäkin avainasemassa.

Edelleen kun puhutaan jälkiarvioinnista, mistä edustaja Alanko-Kahiluoto otti esiin, että Suomessa ollaan tässä heikommassa asemassa verrattuna kansainvälisesti, myös tähän tutkijat pitäisi osallistaa muun työn ohessa alusta loppuun saakka, että nimenomaan he arvioivat näitä erilaisia korrelaatiota. Usein näissä kokeiluissa on ideana se, että niillä on joku laajempi päämäärä, eli tehdään ensin joku kokeilu, mutta sitten tavoitteena on jokin suurempi lainsäädäntöhanke, millä se kokeilu sitten ikään kuin laajennetaan valtakunnalliseksi. Siihen saattaa myös liittyä erilaisia poliittisia näkökohtia, mahdollisesti eturistiriitoja, eri toimijat haluavat nähdä eri lailla nämä asiat, mahdollisesti osa näistä osapuolista on vastustanutkin tätä kokeilua ja ei halua, että se varsinainen suuri hanke menee eteenpäin. Taustalla voi olla myös erilaisia tapahtumia esimerkiksi talouskehityksessä, että talouskehitys on vaikuttanut kokeilun tuloksiin. Jos tutkijat ovat mukana tässäkin, he pystyvät sitten erittelemään, poissulkemaan ja arvioimaan näitä vaikutuksia paljon paremmin.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 21/2022 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle keskusvastapuolten elvytystä ja kriisinratkaisua koskeksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 212/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 39/2022 vp

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 39/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Puisto.

Keskustelu

18.02 **Sakari Puisto ps:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys koskien rahoitusmarkkinoiden niin sanottuja keskusvastapuolia. Tässä on kyseessä EU:sta tulevaa säädösvalmistelua, joka on ollut käsittelyssä itse asiassa jo aika pitkään, useita vuosiakin.

Tämä asia oli meillä talousvaliokunnassa käsittelyssä, ja valitettavasti talousvaliokunnan tilanne on ollut hyvin kiireinen, eli tämä kuuleminen, yksi kuuleminen, oli varsin lyhyt, ja sen käsittely, mutta tähän asiaan kuitenkin paneuduttiin mietinnössä aika perusteellisesti, ja hyvä näin. Siinä on tuotu tätä asiaa esiin, ja olen tyytyväinen siihen, että tämä mietintö kuitenkin kirjoitettiin siinä laajuudessa kuin se tehtiin ajatellen asian merkityksellisyttä. Siitä johtuen ajattelin pitää puheenvuoron myös tässä, koska ajattelen, että olisi jopa erikoista, jos tämä menisi ihan pelkällä nuijan kopautuksella lävitse.

Keskusvastapuolet rahoitusmarkkinoilla ovat selvityskeskuksia, mitkä toteuttavat rahoitusmarkkinoiden osapuolten välisten transaktioiden selvitystä eli nettouttamista, eli he toimivat ostajana jokaiseen myyjään nähden ja myyjänä jokaiseen ostajaan nähden. Nämä rahoitustransaktiot voivat tapahtua esimerkiksi osakkeilla tai johdannaisilla, ja puhutaan hyvin suurista volyymeista, mitä tällaiset keskusvastapuolet hallitsevat.

Sinänsä näille on tarve, koska nämä tuovat rahoitusmarkkinoille tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä ja pystytään paneutumaan siihen riskienhallintaan. Niiden merkitys on korostunut oikeastaan tässä finanssikriisin 2008 jälkeen, koska silloin ajateltiin, että jos tällaiset sopimukset menevät liian pitkälle ikään kuin läpinäkymättömästi niin kutsutuilla OTC-markkinoilla, over-the-counter, eli esimerkiksi erilaisten pankkien välillä kahdenkeskisesti ilman julkista tai tällaista erillistä selvitysmekanismia, silloin riskiä on vaikeampi arvioida. Mutta kun näiden keskusvastapuolten merkitys on korostunut niin paljon, on itse asiassa syntynyt sellainen tilanne, että nämä riskit kerääntyvät todella massiivisestikin näille itse keskusvastapuolille, ja sen takia niiden toimintaa pitää tarkastella myös varsin kriittisesti, ja tähän sisältyviä riskejä. Riskissä ovat tietysti itse keskusvastapuolet ja heidän osakkaansa mutta myös heidän jäsenensä ja palveluja käyttävät tahot, kuten pankit ja sitä kautta myös näiden tahojen asiakkaat, kuten esimerkiksi yritykset, eläkelaitokset, muut finanssialan toimijat ja viime kädessä kansalliset hallitukset ja veronmaksajat.

Nämä keskusvastapuolet ovat systemisiä toimijoita, ja niihin sisältyy systemisiä riskejä ja myös nimenomaan rahoitusmarkkinoiden vakauteen liittyviä riskejä. On sinänsä epätodennäköistä, että tällainen riski toteutuu, mutta se pienikin mahdollisuus on olemassa, ja jos se toteutuu, se on hyvin merkittävä. Sen takia on hyvä, että ennalta mietitään, miten toimitaan tällaisten riskien varalta, miten puututaan näiden toimintaan, jotta saadaan rahoitusvakaus säilytettyä ja myös toiminnot jatkumaan ja viime kädessä estettyä se, että tappiot vyöryisivät sitten loppujen lopuksi veronmaksajalle.

Nyt Suomessa ei ole keskusvastapuolta, mutta tietysti meitä kiinnostaa finanssimarkkinoiden toimijoiden ja veronmaksajien ja rahoitusmarkkinoiden stabiliteetin vuoksi tämä toiminta.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Tässä itse esityksessä annetaan tämä kansallinen valvontatehtävä Rahoitusvakuusvirastolle ja otetaan käyttöön tämä niin kutsuttu poikkeus eturistiriidoista. Tämä on minun mielestäni ihan perusteltua byrokratian välttämiseksi.

Pari huomiota vielä tähän:

Toinen on se, että itse finanssimarkkinoiden riskien lisäksi täytyy ottaa puheeksi operationaaliset riskit, eliikä ihan toiminnalliset riskit, mitkä voivat korostua esimerkiksi kyberhyökkäysten tapauksessa. Mitä jos tällainen selvitysmekanismi halvaantuisi tietyn ajaksi? Erilaiset asiantuntijat ovat nostaneet tätä esiin muun muassa Briteissä, missä itse asiassa tätä selvityskeskusvastapuolitoimintaa on hyvinkin paljon. Ja tämä on syy siihen, miksi EU nyt tekee tätä käsittelyä, koska EU näkee varsinkin euromääräisillä instrumenteilla tehtävät toimet systeemisena riskinä, ja sille, että brexitin jälkeen Lontoolla on niin suuri osuus, halutaan tehdä jotakin, jotta tämä asia säilyy enemmän omissa käsissä.

On hyvä tarkastella kriittisesti keskusvastapuolten asemaa ja toimintaa, hyötyjä ja niiden mahdollisia riskejä. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 212/2022 vp sisältyvien 1.-7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Lakialoite laeiksi opintotukilain ja tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lakialoite LA 77/2022 vp Sari Essayah kd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, edustaja Essayah.

Keskustelu

18.08 **Sari Essayah kd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joku ehkä saattaa nyt kokea sellaisen déjà-vu-ilmion, että eikös viime viikolla keskusteltu tästä opintotukilain ja tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta eli niin sanotusta alueellisesta opintotukilainan hyvityksestä. Kyllä, tästä keskusteltiin, edustaja Hanna Huttunen teki lakialoitteen, ja edustaja Hanna Huttusen kanssa suurin piirtein samanaikaisesti ennen joulua olimme tämän asian kanssa liikkeellä.

Niin kuin varmasti muistamme, hallitushan kriisiytyi jälleen kerran tuossa ennen joulua ja siellä pöydässä olevia esityksiä lähdettiin puolin ja toisin vetämään pois, ja yksi näistä esityksistä, joka ehdottomasti olisi ollut hyvä viedä tällä kaudella eteenpäin, on nimenomaisesti juuri tämä opintotukilain ja tuloverolain väliaikainen muuttaminen. Tällä olisi tarkoitus nimenomaan hyvittää opintolainoja niille henkilöille, jotka muuttavat näille tiettyille harvan asutuksen alueille. Kun kuulin tästä, että hallitus ei tätä hallituksen esitystä ole viemässä eteenpäin, niin meillä ryhmässä teimme päätöksen, että teemme tämän oman lakialoitteemme tästä, ja tämä on myöskin osa kristillisdemokraattien huomenna julkaista-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

vaa vaaliohjelmaa. Sitten todellakin edustaja Hanna Huttunen oli myöskin pahoillaan siitä, että tämä hallituksen esitys vedettiin pois, ja hän täällä talossakin keräsi ihan ison joukon nimiä. Itsekin lähdin mukaan siihen ja sanoin hänelle, että meillä on todellakin nyt hyvin samanlainen ajatus tästä asiasta, mutta haluan tukea myös tätä sinun aloitettasi, että parempihan se on, että mahdollisimman monta kertaa tätä asiaa täällä talossa vielä nostetaan esille ja viedään eteenpäin, jotta tämä pääsisi toteutumaan.

Meillä Suomessa on tosiaan paljon muuttotappiokuntia, ja on iso haaste tulevaisuudessa se, että asukkaat siellä vähenevät, samoin tietysti vielä sitten se, että meidän on vaikea saada tiettyihin ammatteihin, esimerkiksi terveydenhuoltoalalle henkilöstöä. Yhteinen etu olisi varmasti se, että Suomi pystytään pitämään läpi Suomen asuttuna ja elinvoimaisena. Siinä mielessä olisi järkevää ollut, että olisi jo päästy kokeilemaan tätä hyvitysjärjestelmää. Täällä tosiaankin esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla hammaslääkärit, sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat, lähihoitajat, suuhygienistit, farmaseutit, kuulontutkijat, puheterapeutit ja sosiaalihuollon erityisasiantuntijat ja opetuspuolella sitten erityisesti erityisopettajat, lastentarhanopettajat ja luokanopettajat ovat niitä ammattiryhmiä, joista monta kertaa tuolla niin sanotussa maakuntien Suomessa on pulaa. Juuri tämän työllisyystilanteen ja työntekijöitten saatavuuden parantamiseksi tarvitaan monenlaisia erilaisia toimenpiteitä.

Meillähän Pohjoismaissa, esimerkiksi Norjassa, tehdään hyvin vahvaa aluepolitiikkaa sillä, että pyritään varmistamaan, että myöskin harvan asutuksen alueelle erityisesti esimerkiksi Pohjois-Norjassa saadaan työntekijöitä, ja siellä se toteutetaan erilaisilla palkanlisillä ja myöskin erilaisilla etuuksilla. Katson, että valtiontalouden näkökulmasta tämä malli, jossa lähdetäisiin näihin opintotuen hyvityksiin, voisi olla hyvinkin perusteltu. Tämän lakialoitteen tavoitteena on juurikin tämän alueellisen opintolainahyvityksen kautta vastata tähän työvoiman tarpeeseen. Harvaan asutun maaseudun alueelle töihin muuttavat saisivat opintolainansa anteeksi 2 600 euroon vuosittain, ja sitten kun riittävän kauan asutaan tuolla alueella, niin silloin tämä tulisi sitten kokonaisuudessaan hyvitettyä. Elikkä tällä hetkellä, kun katsotaan Pohjoismaihin, siellä on monenlaista erilaista porkkanaa, millä pystytään varmistamaan, että saadaan työntekijöitä eri puolille maata, ja Norja on siinä mielessä yksi tällainen esimerkki, joka olisi meille suomalaisille hyvä seurata.

Mallista tehty esiselvitys valmistui tammikuussa, ja se myöskin puolsi tätä asian kokeilua, mutta valitettavasti sitten hallitus tästä asiasta riitautui ja ei vienyt tätä eteenpäin. Toivon, että tämän kristillisdemokraattisen ryhmän tekemän lakialoitteen kohtalo olisi se, että tämä ainakin nyt tässä vaiheessa vaalikautta herättäisi vielä keskustelua ja että voisimme yhdessä viedä tätä asiaa eteenpäin edustaja Hanna Huttusen lakialoitteen kanssa. Toivottavasti saadaan maahan semmoinen hallitus, joka ymmärtää, että meidän on tärkeää pitää huolta siitä, että koko maa pysyy asuttuna ja että ihmiset saavat asua siellä, missä haluavat, ja meillä löytyy myöskin palveluja ja tarvittavaa työvoimaa eri puolilta Suomea. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Simula.

18.14 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Essayahille tästä tärkeästä lakialoitteesta.

Maaseutumaisten alueiden työvoimapula ja pärjääminen huolettavat laajasti, ja uhkakuvat on tunnistettu. On edelleen todettava, että oli erittäin kova takaisku Itä- ja Pohjois-Suomelle, ettei hallitus saanut edistettyä alueellista opintolainahyvityskokeilua tällä vaalikaudella, vaikka asiassa piti olla parlamentaarinen yhteisymmärrys.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Monella nuorella aikuisella kaipuu kotiseudulle on suurta, mutta paluumuutto ei ole välttämättä tarpeeksi kannustavaa tai muuten mahdollista. Etelä-Suomen imu on kovaa etenkin opiskelupaikkojen keskittymisen vuoksi ja palvelutarjonta toki aivan toista luokkaa muutenkin kuin pohjoisessa. Samaan aikaan maaseudulla on työvoimapulaa aloilla, jotka ovat koko Suomen viennin ja pärjäämisenkin kannalta elintärkeitä. Pulaa on myös sosiaali- ja terveysalan sekä opetusalan henkilöstöstä. Itä- ja Pohjois-Suomen asuttuna pitämässä on myös omat turvallisuuspoliittiset näkökulmansa.

Itä- ja Pohjois-Suomesta etelämpään opiskelijien perässä muuttaneen nuoren aikuisen turvaverkot ja kotiseutu sijaitsevat useasti siellä kotipaikkakunnilla maaseudulla. Turvaverkot eli esimerkiksi omat vanhemmat, isovanhemmat ja muut sukulaiset ovat taas tärkeitä perheen perustamisen näkökulmasta. Kun nuorella perheellä on esimerkiksi isovanhemmat lähellä, myös arki sujuvoituu ja lapsien hoidossa on mukana useita aikuisia. Muutto takaisin kotiseudulle voisi siis parhaimmillaan parantaa syntyvyyttä, ja sitä kautta palvelut pystyttäisiin kunnissa järjestämään, kun alueelle muuttaisi työssäkäyviä nuoria aikuisia ja lapsiperheitä. Se olisi positiivinen itseään ruokkiva kierre. Ei ole Suomen etu, että maaseutu tyhjenee eikä palveluita pystytä järjestämään. Kuten perussuomalaisten tuoreessa maaseutupoliittisessa ohjelmassakin todetaan, tärkeintä on, että koko Suomi pärjää.

Arvoisa puhemies! Harvaan asuttuja alueita koskevan opintolainahyvityksen lisäksi tarvitaan tietenkin myös muita toimia, mutta vähintään kokeilu siitä on saatava seuraavaan hallitusohjelmaan. Keskustelua muista toimista on jatkettava ja tietenkin on myös pantava toimeen. On olennaista kehittää monin eri tavoin maaseutua, sen saavutettavuutta ja esimerkiksi tietoliikenneyhteyksiä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vikman.

18.16 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Tätä alueellista opintolainahyvitystä perustellaan työvoimapulaan vastaamisella. Tämä argumentti ei kerta kaikkiaan ole uskottava. Se unohtaa sen, että työvoimapula ei koske vain syrjäseutuja vaan mitä suurimmissa määrin myös kasvukeskuksia. Malli entisestään syventäisi työvoimapulaa kasvukeskuksissa esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sektoreilla.

Alueellinen opintolainahyvitys on epätasa-arvoistava. Opintolainahyvityksen on kohdeltava jokaista opiskelijaa yhdenvertaisesti, eikä siitä saa tulla aluepolitiikan väline. Opintolain ja opintolainahyvitys ovat koulutuspolitiikan välineitä. Koko opintotuen ja opintolainan tarkoitus on turvata opiskelijan opintojen aikaista toimeentuloa. Tarkoitus on turvata jokaiselle suomalaiselle tasa-arvoinen mahdollisuus opiskella niin pitkälle kuin omat kyvyt ja ahkeruus vievät, ja opiskelumahdollisuudet eivät saa riippua opiskelijan taustasta tai varallisuudesta. Opiskelijoita ei saa asettaa epätasa-arvoiseen asemaan. Tämä ehdotettu alueellinen opintolainahyvitys kohtelisi opiskelijoita epätasa-arvoisesti niin asuinpaikan kuin opiskelualan mukaan. On nimittäin useita aloja, joilla ei ole edes teoreettista mahdollisuutta työllistyä minnepäin maata tahansa, vaikka sitten muuttohaluja löytyisikin tai halua hyödyntää tätä hyvitystä. On myös huomattava, että Suomen ylioppilaskuntien liitto ja Suomen opiskelijakuntien liitto ovat suhtautuneet erittäin kriittisesti alueelliseen opintolainahyvitykseen.

Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä sitä, että meillä Suomessa — kun olemme pieni maa, jonka menestys maailmalla perustuu korkeaan osaamiseen ja siihen, että jokaisella taustas-

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

ta riippumatta on mahdollisuus opiskella — pidetään opintotuki ja opintolainan nimenomaaan koulutuspolitiikan välineenä, ei tehdä siitä aluepolitiikan välinettä.

Ja mitä tulee opintotukeen yleensä, niin kannatan sitä, että ensi vaalikaudella — mielellään jo ensi vaalikaudella — tehdään opintotuella kokonaisuudistus, niin että se palvelee tätä tarkoitustaan mahdollisimman hyvin, ja että samalla myös tarkastellaan edelleen sitä, onko meillä varaa parantaa opiskelijoiden edellytyksiä tehdä töitä entisestään tulorajoja korottamalla, vaikkakin oli hyvä, että hallitus nyt viimein tuli kokoomuksen linjoille ja korrotti niitä tulorajoja pysyvästi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

18.20 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Me emme pysty pitämään koko Suomea asuttuna, mutta me pystymme vahvasti vaikuttamaan siihen, että koko Suomi on asumiskelpoinen. Ja asumiskelpoisuuden yhtenä edellytyksenä on se, että siellä on riittävät julkiset peruspalvelut. Tällä hetkellä ja viime vuosina, tälläkin vaalikaudella, tämä tilanne on mennyt voimakkaasti huonompaan suuntaan. Meillä on yhä laajempia alueita, joissa asumisen perusedellytykset ovat menneet niin alas, että ihmisillä ei ole jokapäiväistä turvaa. On alueita, joilla ei ole yhtään lääkäriä, ei ole ensimmäistäkään pätevää opettajaa, ei ehkä pätevää kotisairaanhoidajaa. Kun tätä tilannetta vertaa eteläisen Suomen palveluverkkoon, niin olemme aivan eri maailmassa kuin mistä tuossa äskeisessä puheenvuorossa edustaja Vikman puhui. Eteläisessä ja Ruuhka-Suomessa on yksityisiä palveluja, on monenlaisia mahdollisuuksia ihmisillä saada niitä, mutta meillä on todellakin laajoja alueita, joilla ei niitä enää ole. Siksi on viimeinen hetki tähän asiaan tarttua ja etsiä ratkaisuja, joilla voitaisiin tilannetta korjata.

Täällä on mainittu, että Norjassa on erilaisia malleja. Muistan, että täällä itsekkin olen puhunut joskus 20—30 vuotta sitten, ja moni muukin, Norjan aluepoliittisista tukimuodoista. Siellä on syrjäseutulisää, verohelpotuksia ja sitten myös tällaista opintolainan hyvitys- tai anteeksiantojärjestelmää ja vastaavia tekijöitä. Saattaa olla jopa lapsilisäpörrastuksia ja niiden tyyppisiä. Näitä ei ole Suomessa haluttu ottaa edes kokeiluun puhumattakaan pysyvästä järjestelmästä. Nyt on syytä selvittää ja seuraavan hallituksen vakavasti suhtautua tähän, että nämä otettaisiin esille ja mahdollisuudet käytettäisiin.

Arvoisa puhemies! En nyt ole ihan tietoinen siitä, mitä nykyisen hallituksen ohjelmassa tästä asiasta sanotaan, kun oletan, että keskusta, joka luopui tuosta tavoitteesta jokin aika sitten tämän asian hoitamisessa, sai sinne hallitusohjelmaan 11 tavoitettaan. Kun puolueella oli kuulemma 10 vaatimusta, niin 11 meni läpi, kun Rinne silloin otti kaiken, mitä toivottiin, ja sai näin hallituksen pystyyn suurena toiveiden tynnyrinä ilman rahoitusta juuri mihinkään — velalla hoidettu kaikki. Ehkä edustaja Ovaska voi kertoa, onko tämä keskustalle tärkeä asia ja onko tämä hallitusohjelman mukainen asia.

Arvoisa puhemies! Kannatan siis lämpimästi, että tätä asiaa viedään eteenpäin. Nyt olemme siinä vaiheessa vaalikautta, ettemme enää tätä pysty toteuttamaan. Mutta tämä lakialoite ja edustaja Huttusen lakialoite, joka oli taannoin käsittelyssä, ovat arvokkaita asioita nostamaan keskustelun esille, ja niin toivon, että tämä opintolainan alueellinen hyvitysjärjestelmä voisi olla jatkossa yhtenä keinona turvata ja parantaa ja osittain jopa palauttaa keskeisiä julkisia palveluita noille alueelle, jotka taantuvat ja jotka ovat tällä kaudella kärsineet hallituksen olemattomasta ja erittäin huonosta aluepolitiikasta.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ovaska

18.24 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä hallitus on tehnyt pääosin hyvää aluepolitiikkaa, ja tämäkin oli siinä tavoitteena, mutta hallituksen sisäisten erimielisyyksien takia — niin kuin edustaja Essayah täällä hyvin totesi — tämä keskustan tavoite jäi toteutumatta. Voin sanoa, että siellä oli sellaisia asioita, että jos tämä olisi hyväksytty, niin siellä olisi tullut vahingollisia asioita Suomelle taloudellisesti ja erityisesti, taisi olla, tuonne yrittäjäpuolelle, joten katsoimme tässä tilanteessa, että on järkevämpää panostaa suomalaisen yrittäjyyteen ja meidän kansantalouteen ja tätä sitten jättää seuraavalle hallitukselle. Tämä esityshän sai silloin lähtölaukauksensa harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän työstä. Se oli käsittääkseni siellä ihan yksimielisesti hyväksytty, ja siksi sillä on hyvin laaja tuki.

Minusta edustaja Vikman puhui vähän väheksyvästi näistä syrjäseuduista ja siitä, miten pitäisi vastata siihen pulaan, mikä siellä nyt työvoimasta on. [Sofia Vikman: Tämentäkää!] Jos ajatellaan, että meillä on oikeasti alueita, kuntia, joissa esimerkiksi on muutama iso työllistäjä, missä ei synny lapsia ja missä ei ole välttämättä toisen asteen koulutustakaan ihan siinä omassa kunnassa mutta missä on hyvin vahvat perinteet ja työllistäviä yrityksiä, niin silloin tarvitaan erilaisia työkaluja sen työvoiman houkuttelemiseen. Silloin meidän pitäisi hakea yhdessä keinoja eikä vain todeta niin, että väestö keskittyy ja se on tosiasia ja eletään sen mukaan. Minun mielestäni autetaan yrityksiä ja yritetään miettiä heidän kanssaan yhteistyössä, miten pystytään esimerkiksi oppisopimuksella tai muilla tavoilla sitten tukemaan ja hommaamaan työvoimaa.

Mutta sanon sen, että eihän tässä voida myöskään ajatella harvaan asuttuja alueita vain sillä tavalla, että ne ovat kaukana jostakin keskuskaupungeista. Kyllä meillä ihan sama työvoimapula on esimerkiksi tuolla Pirkanmaalla keskuskaupungissa, niin kuin täällä on todettu, mutta se on myös keskuskaupunkien ulkopuolella. Kun ajatellaan, että lähdetään tuolla Pirkanmaalla sivummalle, niin siellä väki vähenee ja yritysten tarve on todellinen.

Mielestäni seuraavan hallituksen on nyt ennen kaikkea puututtava tähän ongelmaan. Siinä on sitten mietittävä kaikki keinot, miten saadaan työvoimaa ja osajia kotimaasta ja miten heitä sitten saadaan houkuteltua myös ulkomailta. Erilaisia kokeiluja kannattaa mielestäni tehdä, ja kiitänkin edustaja Essayahia tästä lakialoitteesta, koska ilman tällaisia avauksia me laitetaan hanskat tiskiin ja ajatellaan, että mennään vaan maailmanmenon mukana — vaan ei: meillä pitää olla myös lainsäätäjänä kykyä esittää avauksia, jotka tukevat sitä paikallista elinkeinoelämää.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

18.27 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitoksia kollegoille, jotka ovat pääosin tukeneet tätä aloitetta. Kyllä ajattelen, niin kuin edustaja Ovaska tuossa sanoi, että siis se työvoimapula on tosiasia ihan joka puolella Suomea, mutta ei kannata väheksyä sitä, etteikö meidän pitäisi sitä työvoimapulaa ottaa myöskin siellä harvemman asutuksen Suomessa tosissaan. Ja usein on juuri näin, niin kuin edustaja Ovaska kuvasi, että siellä saattaa olla esimerkiksi jonkun tietyn alan vahva työllistäjä, ja sitten tullaan näihin puolisotyöpaikkoihin ja siihen houkuttelevuuteen siirtyä sinne alueelle perheinä ja asettautua asumaan. Varmasti kaikkia tällaisia erilaisia porkkanoita on järkevää yrittää kehittää ja

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

mieltä sitä, mikä varmistaisi sen, että meillä todellakin sitten ne yritykset, jotka siellä ovat, saavat monipuolisesti ja hyvin työvoimaa.

Tämän historiasta sen verran totean, että ihan tämän vaalikauden alkupuolella tein tästä kirjallisen kysymyksen. Olin lukenut siitä Norjan opintotukimallista ja siitä hyvitysmallista siellä ja tein siitä kirjallisen kysymyksen, ja silloinen opetusministeri Kurvinen oli sitten vastaamassa siihen ja totesi, että tähän kuulostaa hyvältä idealta ja tätä varmasti kannattaa selvittää. Sitten tosiaan tämä parlamentaarinen työryhmä, joka on myöskin tuonut tämän asian yksimielisesti ja halunnut tätä lähteä edistämään, on ollut tässä takana, ja siinä mielessä jotenkin toivon, että voi kun tämä nyt tosiaankin vaikka kokeiluluontoisena lähitisi menemään, ja minä en usko, että me hävittäisiin Suomea siinä yhtään mitään, jos me lähettäisiin viemään tätä asiaa eteenpäin ja katsottaisiin, millä tavalla se tietyillä alueilla toimii.

Ylipäättänsä ajattelen aluepolitiikasta, että on tietyllä tavalla vähän sellaista vanhanai-kaista aluepolitiikkaa lähteä siitä, että kannetaan jotakin rahoitusta tai jotain muuta jollekin alueelle, vaan tulisi lähteä mieluummin siitä, että siellä alueella on ne potentiaalit olemassa ja sitten yritetään erilaisilla insentiveillä näitä potentiaaleja lähteä nostamaan, ja tulisi huomioida se, että siellä on niitä hyviä ja isoja vahvuuksia, ja pitää huoli, että esimerkiksi juurikin alueen työpaikat täyttyvät ja että eri puolilla Suomea meillä on mahdollisuus saada palveluita.

Edustaja Kankaanniemi sanoi myöskin hyvin viisaasti, että emme me voi pitää koko Suomea asuttuna vaan mahdollistaa sen asumisen. Tänä päivänä tuntuu haja-asutusalueilla juuri se, että ne ihan perustavaa laatua olevat palvelut kun karkaavat sieltä, niin ihmisillä ei ole ikään kuin sitä mahdollisuutta asettautua, heiltä viedään ne tärkeimmät arjen palvelut, ja siksi kaikkia näitä tällaisia kokeiluja minun mielestäni olisi järkevää viedä eteenpäin.

Äskeisessä kohdassa, kun puhuimme tuosta Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksesta tai siitä annetusta mietinnöstä, olimme kovinkin suopeita kokeilukulttuurille, niin miksipä ei myöskin tässä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vikman.

18.30 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Nähdäkseni tässä keskustelussa kukaan ei ole puolella sanallakaan väheksynyt harvaan asuttujen alueiden ongelmia. Senpä takia tämä keskustelu on varmasti hedelmällisempää, jos edustaja Ovaskakaan ei vääristele muiden edustajien sanomista. Se, mitä totesin, on kiistaton fakta, eli työvoimapula ei koske vain syrjäseutuja vaan mitä suurimmassa määrin myös kasvukeskuksia. Jos katsotaan esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon alaa ja viimeisimpiä otsikoita lähiajoilta liittyen osaajapulaan, niin tätä faktaa kai kukaan ei voi kiistää. Se ei väheksy syrjäseutujen asiaa millään tavalla.

Mutta mitä tulee opintotukeen, niin pidetään se koulutuspolitiikan välineenä, ei laiteta opiskelijoita keskenään eriarvoiseen asemaan ja kunnioitetaan myös Suomen ylioppilaskuntien liiton ja Suomen opiskelijakuntien liiton näkemyksiä, jotka koulutuspoliittisesta näkökulmasta ovat suhtautuneet hyvin kriittisesti tähän alueelliseen opintolainahyvitykseen.

Ja mitä tulee sitten harvaan asuttujen alueiden asiaan, niin meillä on varmasti monia muita toimivia keinoja huolehtia näiden alueiden elinvoimasta ja ruokkia sitä, että nämä alueet pystyvät hyödyntämään omia mahdollisuuksiaan, mutta ei tehdä sitä suomalaisen

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

koulutuspolitiikan kustannuksella ja laittamalla opiskelijoita eriarvoiseen asemaan. Kuten sanottu, tämä alueellinen opintolainahyvitys kohtelisi opiskelijoita epätasa-arvoisesti niin asuinpaikan kuin opiskelualan mukaan, koska on useita aloja, joilla ei ole edes teoriassa mahdollisuutta työllistyä ja muuttaa minnepäin Suomea tahansa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

18.32 **Toimi Kankaanniemi ps:** Arvoisa puhemies! Sikäli kun olen tietoja vuosien mitaan Norjasta saanut, niin siellä kokemukset näistä tämäntyyppisistä houkuttimista ja kannustimista ovat toimineet varsin hyvin ja tehokkaasti. Pohjois-Norja, Ruijan alue, on pysynyt pitämään yhteiskuntaa ja julkisia palveluja yllä. No, joku voi sanoa, että Norja on niin rikas maa, että sillä on kaikkeen varaa, ja näinkin tietysti on, mutta ei meilläkään ole kyllä todellisuudessa varaa päästää laajoja alueita tyhjenemään. Se on turvallisuuskysymys: ihan ulkopoliittisesti tai turvallisuuspoliittisesti on tärkeää, että maa on asuttuna. Se on luonnonvarojen hyödyntämisen kannalta erittäin tärkeää, ja on oikeudenmukaista niitä ihmisiä kohtaan, jotka ovat sinne syntyneet ja siellä elävät, että he saavat julkiset peruspalvelut, jotka nyt ovat äärimmäisen uhattuina juuri sen tähden, että työvoimapula koettelee ainoita palvelupisteitä näillä alueilla — tai siis työvoimaa, jota ei siellä ole sen jälkeen yhtään — ja se on iso kysymys, ja näitä toivoisin kokoomuksenkin miettivän, jos kokoomuksella vielä turvallisuus- ja luonnonvara- ja työllisyys- ja yrittäjyysnäkemykset ovat suomalaisten puolella eivätkä vain jossakin Brysselin byrokratiassa.

Arvoisa puhemies! Vielä kolmas huomio: Edustaja Ovaskalta kyllä kysyn, miksi te annoitte juuri tässä asiassa periksi hallituksessa ja totesitte jotakin jostakin muusta, minkä siten saitte ikään kuin turvattua ja joka ymmärtääkseni oli aika lailla tätä etelän hyväosaisten etua painottavaa toimintaa. Miksi juuri tämä Pohjois-, Itä- ja Keski-Suomen ja myös Pirkanmaan reuna-alueille tärkeä asia sai mennä ja jäädä hoitamatta?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ovaska.

18.35 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa herra puhemies! Siellä taisivat olla nämä arvonnousuverot ja kaikki muut samoissa paketeissa, mistä olisi ollut vain enemmän hallinnollista taakkaa ja kustannuksia valtiolle, eli hyvä, että ne sieltä pöydältä otettiin pois. Muuten edustaja Kankaanniemi oli puheenvuorossaan täysin oikeassa kyllä, eli allekirjoitan noita esimerkkejä Norjasta.

Ehkä kokoomuksen suuntaan sanoisin vain sen, että toivoisin, että teidän puolueeltanne tulisi painokkaammin puheenvuoroja myös syrjäseutujen puolesta, että kehitetään sitä opiskelua siellä, kehitetään työpaikkoja, panostetaan elinvoimaan myös kaupunkiseutujen ulkopuolella.

Täällä mainittiin esimerkiksi opintotuen kokonaisuudistus, jota kokoomus haluaa ensi vaalikaudella toteuttaa. Mehän tiedämme, että kokoomuksen opintotukiudistukset ovat olleet aina leikkauksia opintotukeen ja siirtymistä lainapainotteisuuteen. [Sofia Vikman: Ei pidä paikkaansa!] Eli tätä suomalaiset opiskelijat seuraavalla vaalikaudella saavat, jos kokoomuksesta tulee pääministeripuolue.

Toivon, että kokoomus sitten tekisi sitä järkevää aluepolitiikkaa esimerkiksi panostamalla liikenteeseen syrjäseuduilla ja teiden kunnossapitoon. Tässä ehkä hiukan kiritystä tuolle gallupjohtajalle.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

6. Lakialoite laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 82/2022 vp Jari Kinnunen kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, edustaja Kinnunen, Jari.

Keskustelu

18.36 **Jari Kinnunen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun minä laadin tätä lakialoitetta, niin minä pohdin, mitenkä minä saisin kollegat havahtumaan tähän olemassa olevaan tilanteeseen, ja lähetin kaikille sähköpostiviestin, jonka aloitin niin, että ennen kuin teette päätöksen siitä, että ette allekirjoita aloitetta, niin pyydän teitä kuuntelemaan Ammattina rikos -podcastin 12. jakson. Siinä, arvon edustajat, olisitte päässeet kuulemaan poliisin nauhoittaman täysin autenttisen keskustelun, jossa rikollinen vie vanhuksesta pankkitunnukset ja sitä kautta rahat. Arvelin myös, että koska tässä lukee ”virkavallan anastus”, niin erityisesti vihreät ja vasemmisto varmasti jättävät tämän aloitteen allekirjoittamatta, mutta olin hieman pettynyt, että tämä vanhusten asia ei saanut kannatusta oikeastaan muilta kuin muutamalta kokoomusedustajalta ja perussuomalaisedustajalta.

Aloite on siis rikoslain, 39/1889, 16 luvun 9 §:n muuttamisesta siten, että enimmäisrangaistus virkavallan anastusrikoksesta korotetaan kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Lisäksi esitetään lisättäväksi sanotun 16 luvun 9 a §:ään uusi säännös törkeästä virkavallan anastuksesta, jonka rangaistusasteikko olisi kahdesta vuodesta neljään vuoteen vankeutta. Lisäksi lakialoitteessa esitetään teknisenä muutoksena nykyisen lähestymiskieltoa koskevan 16 luvun 9 a §:n uudelleenumeroitua 9 b §:ksi.

Tällä lakialoitteella pyritään tietysti ennalta estämään jatkuvasti yleistyneitä virkavallan anastusrikoksia. Lisäksi aloitteen tarkoitus on osoittaa yhteiskunnan paheksuntaa ja estää ihmisten luottamuksen rapautumista oikeusvaltioon ja viranomaisiin. Mutta ennen kaikkea tällä pyritään vaikuttamaan siihen, että täysin häikäilemättömät, vailla omaatuntoa ja minkäänäköistä eettistä käsitystä olevat rosvot eivät esiintyisi enää niin hanakasti poliisina ja asettaisi meidän heikoimmassa asemassa olevia ikäihmisiä, vanhuksia, sellaisen valintatilanteen eteen, jossa heidän täytyy pohtia sitä, luottavatko he viranomaiseen eli poliisiin vai luottavatko he pankkiin. Tässä rikosmuodossa tämä virkamiehenä eli poliisina esiintyminen on välttämätön edellytys sen petoksen onnistumiselle.

Me olemme tehneet vuosien varrella hyvin paljon tämän asian eteen. Media on ollut vähän joka vuosi äänessä tästä asiasta, ja siitä huolimatta nämä rikokset vain ja ainoastaan lisääntyvät. Viime vuoden tilasto on aika karsea, sillä vuonna 22 näitä rikoksia tehtiin 1 063 kappaletta. Edellisvuoteen verrattuna siinä on 815 kappaletta nousua.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

Näitten rikosten teon tarkenne kertoo hieman siitä, mistä on kysymys. Teon tarkenteessa nimittäin todetaan: ”Toista erehdyttääkseen ilman lakiin perustuvaa oikeutta ryhtyy toimeen, jonka vain julkista valtaa käyttävä toimivaltainen viranomainen saa tehdä.” — Eli näitä oli 115. Sitten ”toista erehdyttääkseen muuten esiintyy virkatehtävässä olevana julkista valtaa käyttävänä virkamiehenä” — 948 kappaletta. Erityisesti tämä jälkimmäinen osoittaa sen, että nämä ovat niitä petoksia ja petoksen yrityksiä. Tämä on perheytynyttä rikollisuutta, tämä on järjestäytynyttä rikollisuutta, ja tätä tekee hyvin pieni joukko ihmisiä, jotka tekevät sitä jopa vankilassa istuessaan.

Tämän vuoksi olisi äärimmäisen tärkeää, että tämä välttämätön esirikos arvostettaisiin huomattavasti kovemmin rangaistavaksi ja siihen säädettäisiin tuo törkeä tekemuoto, ja se törkeä tekemuotohan kuuluu näin: ”Jos virkavallan anastuksessa hankitaan itselle tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä ja virkavallan anastus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä virkavallan anastuksesta vankeuteen vähintään kahdeksi vuodeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.” Meillä on törkeässä petoksessa tämä sama rangaistusmaksimi, mutta tämmöisen aika typerän laskentakaavan mukaisesti nämä törkeät tekemuodot jäävät täyttymättä. Yleensä menee niin, että jos on tietyn rahamäärän alle, niin silloin syyttäjät ja tuomioistuin katsovat, että tämä nyt on tavallinen petos. Tosiasiassa on niin, että jos eläkeläinen menettää sen viimeisen tuhat euroaan, jonka hän on juuri saanut eläkettä, niin se on ihan yhtä törkeätä kuin jos sellaiselta eläkeläiseltä, joka on säästänyt 50 000, menevät ne kaikki säästöt.

Toivon, että tämä lakialoite edistyy ja tämä kovakorvainen eduskunta myöskin kääntyy oikean asian puolelle. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Vikman.

18.44 **Sofia Vikman kok:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kinnunen lakialoitteellaan nostaa esiin tärkeän asian — erityisesti ikääntyvä väestö tulee alttiiksi edustaja Kinnusen kuvaaman kaltaisille rikoksille. On tärkeää, että tämän lakialoitteen hengessä annettaisiin viesti siitä, että viranomaisena esiintyminen on erittäin tuomittavaa, ja tällä aloitteella myös halutaan parantaa uhrien asemaa. Toivottavasti tässäkin vaiheessa vaalikautta tämä aloite onnistuu nostamaan tärkeän asia esiin ja johtaisi siihen, että tähän asiaan puututtaisiin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

18.44 **Toimi Kankaanniemi ps:** Arvoisa herra puhemies! Kiitän edustaja Jari Kinnusta tästä aloitteesta, jota en huomannut allekirjoittaa, kun se oli allekirjoitettavana. Hän kyllä hyvin sitä markkinoi ja selvitti, miten tärkeä asia on kysymyksessä.

Olin lakivaliokunnan jäsenenä — taisin olla puolitoista kautta — vuosituhannen vaihteen aikoihin, ja sinä aikana tehtiin rikoslain kokonaisuudistus kolmessa osassa. Olin ainakin kahta niistä osista käsittelemässä. Muistelen, että tämä asia ei tullut silloin mitenkään erityisesti esille. Toki uudistukset olivat valtavan isoja ja monipuolisia, niin että siellä moni muukin asia jäi varmaan liian vähälle huomiolle, mutta teen siitä, että se ei noussut esille, sen johtopäätöksen, että tämä ongelma ei silloin vielä ollut niin akuutti ja vakava kuin mitä edustaja Kinnunen tuossa puheenvuorossaan esiin toi esimerkiksi näitten tapausten lukumäärästä viime vuodelta, vai oliko se toissa vuodelta? Eli tämä on tullut hyvin akuutiksi,

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

ja siksi tämä lakialoite on todella tärkeä. Toivon, että seuraava hallitus ja eduskunta sen siten toteuttavat, kun se nyt tietysti jää ajan puutteen vuoksi käsittelyä vaille.

Arvoisa puhemies! Meillä väestö ikääntyy nopeaa vauhtia. Meillä on jo ilmeisesti puolitoina miljoonaa eläkeläistä, ja määrä nousee hyvää vauhtia yhä suuremmaksi. Tosin kuolleisuuttakin nyt tapahtuu paljon, mutta siitä huolimatta on odotettavissa, että ikääntyvän väestön määrä kasvaa ja sen myötä lisääntyy myös rikollisten toiminta tällä tavalla, mitä tässä kuvataan. Siksi on erittäin tärkeää, että tähän vakavasti puututaan ja asia korjataan niin pian kuin mahdollista. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niemi.

18.47 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa herra puhemies! On erittäin suositeltavaa, että tällainen lakialoite saadaan voimaan. Niin edustaja Kinnusella kuin itsellä, meillä molemmilla, on poliisitausta, ja olemme valitettavan usein törmänneet tähän ongelmaan. Tässä on vaan se asia takana, kuten edustaja Kinnunen sanoi, että näitä tekoja tehdään jopa vankilasta käsin. Elikkä nämä tekijät eivät periaatteessa kyllä välttämättä välitä yhtään mitään siitä, lisääntykö tuomion määrä. Ja valitettavasti meillä myöskin oikeuskäytännössä hiljattainkin on saanut todeta, että kun joku tekijä on tarpeeksi tehnyt tekoja, niin jätetään jo tekoon tuomitsematta, kun on ennestään paljon tuomioita. Tämä on aika ikävä piirre tässä oikeusjärjestelmässä. Ei näin saisi mielestäni olla. Tietysti on ihan hyvä, jos tässä otetaan törkeä tekomuoto ja lisätään sitä kautta rangaistuksen määrää, mutta tällä kohtaa olisin myöskin semmoista suosittamassa, että meidän senioriväestölle, jotka näiden kohteeksi joutuvat, valistuksen määrää olisi lisättävä. Aika usein poliisi varoittaa tällaisista tekemuodoista, yrittää tuolla julkisuudessa saada tietoa tästä asiasta eteenpäin. Toivon todella, että tätä valistuspuolta myöskin seniorikansalaisille pystyttäisiin tuomaan enemmän esille, ettei mentäisi tämmöisiin niin sanottuihin halpuihin temppuihin, minkä seurauksena sitten menevät loputkin rahat, mitä vielä mahdollisesti on ihmisellä jäljellä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen, Jari.

18.48 **Jari Kinnunen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä on ollut valistuskampanjaa, ja ongelmahan on siinä se, että se on poliisiin hoidettavaa jalkatyötä ja se ei vaan yksinkertaisesti näillä resursseilla onnistu. Se laaja mediahuomio, mitä nämä ovat saaneet, ei onnistu. Jostakin kumman syystä tämä meidän tietty uhriryhmä ei joko seuraa tai huomaa tätä asiaa, ja sen vuoksi meidän täytyisi pystyä vetoamaan lähiomaisiin, mikäli sellaisia on.

Nämä suoranaiset rahanmenettäjähurit eivät ole ainoita. Tämä organisoitu rikollisryhmä käyttää hyväkseen myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevia elikkä addikteja otamalla heitä näitten pankkiautomaateilla tapahtuvien rahannostojen tekijöiksi. Koska pankkiautomaateilla on kamerat, nämä ihmiset jäävät aina kiinni. Heidät voidaan uhrata, ja rahat lähtevät sitten sinne yläpäähän. Eli tämä on aika monisyinen ja kompleksinen rikostapa. — Jos nyt nämä tekijät siellä vankilassa tätä istuntoa katselevat, niin terveisiä sinne vaan, että yritetään teitä hillitä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 156/2022 vp

7. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 27.1.2023 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola